

Ammatillinen opettaja nepsy- opiskelijan oppimisen tukena

Tuula Mathlin

Johanna Metsä

OPINNÄYTETYÖ

Toukokuu 2024

Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Terveystieteiden edistämisen ylempi tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Terveysten edistämisen ylempi tutkinto-ohjelma

MATHLIN, TUULA & METSÄ, JOHANNA:
Ammatillinen opettaja nepsy-opiskelijan oppimisen tukena

Opinnäytetyö 62 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Toukokuu 2024

Koulujärjestelmän inklusion tarkoituksena on taata kaikille tasavertaiset koulutusmahdollisuudet. Inklusion johdosta kaikilla koulutusaloilla voi opiskella hyvin eritasoisia oppijoita. Ammatillisia opintoja pyritään yksilöllistämään opiskelijan osaamisen kehittämiseen tarpeiden mukaisesti. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelee Suomessa suuri joukko oppimisen tukea tarvitsevia nuoria. Osalla heistä opiskelun tuen tarve liittyy neuropsykiatrisista häiriöistä (nepsy) johtuviin ongelmiin.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, ja tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelulla vapaaehtoisilta ammatillisilta opettajilta. Tutkimuksessa selvitettiin, millaisia kokemuksia ammatillisilla opettajilla on neuropsykiatristen nuorten tukemisesta opetustilanteissa. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa lisätietoa ammatillisten opettajien toimintakeinoista, kun opetettavana kohderyhmänä on nepsy-häiriöitä omaavia nuoria, ja siten vahvistaa näiden keinojen käyttöä osana arkipäiväisiä opetustilanteita.

Tulokset osoittivat ammatillisten opettajien tunnistavan vaihtelevasti neuropsykiatrisiin häiriöihin liittyviä oireita. Tuloksista saatiin selville runsas joukko tunnistettavia nepsy-oireita, joista selkeimmät liittyivät levottomuuteen ja oppimisvaikeuksiin. Opettajien haastatteluista ilmeni heidän käyttämistään opetustilanteiden keinoista esimerkiksi opetuksen ja tehtävien soveltamista. Tuloksista selvisi myös, että opettajat toivoivat oman työnsä tueksi sujuvampaa yhteistyötä niin muun opetushenkilöstön kanssa kuin moniammatillisestikin. Yhteistyö ja tiedon jakaminen eri asiayhteyksissä olivat ammatillisten opettajien mukaan avaintekijöitä nepsy-nuorten oppimisen tukena.

Voidaan todeta, että ammatillisilla opettajilla on tarve lisäkoulutukselle neuropsykiatrisiin häiriöihin liittyen. Lisäksi ammatillisten opettajien kollegiaalista ja moniammatillista kommunikointia ja yhteistyötä tulisi kehittää sellaiseksi, että opetusta hankaloittavat tilanteet voitaisiin entistä paremmin ennaltaehkäistä.

Asiasanat: neuropsykiatriset häiriöt, ammatillinen koulutus, ammatillinen opettaja, nuoret, ammatillisen opettajan tuki

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Health Promotion

MATHLIN, TUULA & METSÄ, JOHANNA:

Vocational Teacher's Support Methods for Students with Neuropsychiatric Disorders

Master's thesis 62 pages, appendices 3 pages
May 2024

The purpose was to find out what kind of experiences vocational teachers have from supporting adolescents with neuropsychiatric disorders while teaching. The aim was to create more information about the methods which can be used with students with neuropsychiatric disorders. The aim is to make these methods easier and more accessible to use in daily basis by vocational teachers. The study was qualitative in nature and the data were collected through theme interviews from volunteered vocational teachers. The data were analyzed using qualitative content analysis.

The results showed that vocational teachers recognized variably the symptoms of neuropsychiatric disorders. The results also showed several recognized symptoms, for which the most common ones were restlessness and learning disabilities. Supporting methods for neuropsychiatric disorders were found from the interviews, such as adapting teaching and assignments. The teachers wished for better communication and collaboration with colleagues and other professionals. The findings indicate that collaboration and sharing knowledge about support methods are key factors when teaching adolescents with neuropsychiatric disorders.

Key words: neuropsychiatric disorders, vocational education, vocational teacher, adolescents, support of vocational teacher

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET	9
	2.1 Neuropsykiatriset häiriöt ja aivoterveys nuorilla	9
	2.2 Ammatillinen opetus – opetus, opettaja ja nuoret	11
	2.3 Nepsy-nuorten opetuksen tuki	12
3	Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö ADHD.....	14
	3.1 Nuoren ADHD	15
	3.2 Psykososiaaliset hoidot.....	17
	3.3 ADHD-oireinen nuori opinnoissa	18
4	KIRJALLISUUSKATSAUS TIEDONHANKINTÄMENETELMÄNÄ	20
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TEHTÄVÄT JA TAVOITE.....	23
6	TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
	6.1 Kvalitatiivinen tutkimus.....	24
	6.2 Haastattelututkimus tiedonkeruumenetelmänä	26
	6.3 Analysointi.....	27
7	TULOKSET	30
	7.1 Nepsy-oireiden tunnistaminen.....	30
	7.1.1 Keskittymisen ja tarkkaavuuden haasteet	30
	7.1.2 Vuorovaikutustaitojen haasteet	31
	7.1.3 Oppimisen ja toiminnanohjauksen haasteet	32
	7.1.4 Mielenterveyden haasteet	33
	7.1.5 Tunnistamisen haasteet	34
	7.2 Opettajien keinot nepsy-opiskelijan opetuksessa.....	35
	7.2.1 Opetustilannejärjestelyt	36
	7.2.2 Lisäkoulutus	39
	7.2.3 Yhteistyö.....	40
	7.3 Opettajien tuen tarve nepsy-opiskelijan opetustilanteissa.....	42
	7.3.1 Yhteistyö.....	42
	7.3.2 Tiedonsiirto	43
	7.3.3 Osaamisen kehittäminen	44
	7.3.4 Opetustilanteiden toimintasuunnitelmat.....	45
8	POHDINTA	46
	8.1 Tulosten tarkastelu.....	46
	8.2 Eettisyys ja luotettavuus.....	48
	8.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet	50

LÄHTEET	53
LIITTEET	60
Liite 1. Haastattelurunko	60
Liite 2. Tiedote tutkimuksesta	61
Liite 3. Suostumuslomake.....	63

ERITYISSANASTO

Nepsy	Neuropsykiatrinen häiriö
Autismin kirjo	Autismikirjon häiriöt, neurologisia kehityshäiriöitä, jotka alkavat lapsuudessa
Ammatillinen opettaja	Oman alansa asiantuntija, joka on suorittanut soveltuvan korkeakoulututkinnon, joka on suorittanut vähintään 60 opintopisteen tai 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot, jolla on vähintään kolmen vuoden käytännön työkokemusta opetettavasta alasta ja jolla on pätevyys- tai lupakirja, mikäli opetettava ala sellaista edellyttää.

1 JOHDANTO

Ammatillinen koulutus on suunnattu niin perusopetuksensa päättäneille nuorille, vailla ammatillista tutkintoa oleville kuin työelämässä oleville aikuisillekin. Se tarjoaa ammatillista osaamista kullekin opiskelijalle hänen omien tarpeidensa mukaisesti ja opintojen painopiste on puuttuvan osaamisen hankinnassa. Ammatillisen koulutuksen perustana toimii osaava ammatilliseen koulutukseen erikoistunut opettajakunta, joista 90 prosentilla on pedagoginen pätevyys. (Opetushallitus 2024c.)

Ammatillisen koulutuksen reformi tuli voimaan vuonna 2018. Sen tavoitteena oli, että ammatillinen koulutus pystyisi vastaamaan nopeammin työelämän muutoksiin ja tulevaisuuden osaamistarpeisiin. Sen myötä opiskelijoille rakennetaan yksilöllisiä opintopolkuja ja työpaikoilla tapahtuvaa oppimista lisätään. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.) Laajennettu oppivelvollisuus astui voimaan vuonna 2021 ja sen myötä oppivelvollisuus päättyi, kun nuori täyttää 18 vuotta tai hän on tätä ennen suorittanut toisen asteen tutkinnon. Uudistuksen tavoitteena on, että kaikki peruskoulunsa päättäneet nuoret suorittavat toisen asteen opinnot. (Opetus- ja kulttuuriministeriö n.d.)

Oppivelvollisuuden laajennus turvaa opintopaikkoja peruskoulunsa päättäneille nuorille ja koulujärjestelmän inklusio takaa, myös erityisnuorille, että opinnot voidaan suorittaa tasavertaisesti kaikille yhteisissä kouluissa. Opettajien ammattiliiton erityisasiantuntija Jokisen (2022) mukaan inklusio tarkoittaa käytännössä oppimisen ja osallistumisen esteiden poistamista. Se voi tarkoittaa fyysisten esteiden poistamista, kuten esimerkiksi mahdollisuutta käyttää hissiä portaiden sijaan, tai se voi tarkoittaa ympäristön aistiärsykkeiden minimointia keskittymiskyvyn parantamiseksi. (Lievonon 2022.) Inklusion myötä samassa luokassa voi opiskella oppimistaidoiltaan hyvin eritasoisia nuoria.

Neuropsykiatrisia häiriöitä omaavat nuoret, joiden saamaa ammatillisen opettajan tukea opinnäytetyössä tarkastellaan, ovat merkityksellinen tutkimuskohde. Neurokehityksellisiin häiriöihin liittyvät diagnoosit ovat olleet

kasvussa 2000-luvulla (Autismiliitto 2023). Tätä tietoa tukee Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2024) keräämät tilastot perusterveydenhuollon (AvoHilmo) ja erikoissairaanhoidon (TerveysHilmo) hoitoilmoitusrekistereistä sekä Kelan rekisteritiedoista ADHD-lääkityksiin liittyen (THL 2024). Lisäksi Kentin, Pelhamin, Molinan, Sibleyn, Waschbuschin, Yun, Gnagyn, Biswasin, Babinskin & Karchin (2010) lukioikäisille pojille tehty tutkimus osoittaa ADHD-oireisen nuoren riskistä keskeyttää opintonsa normaalisti kehittynyttä nuorta todennäköisemmin.

Opintojen keskeyttäminen lisää syrjäytymisen riskiä. Voutilaisen, Souranderin ja Lundströmin (2004) mukaan neurobiologia, kasvuolosuhteet sekä sosiaalinen ympäristö ohjaavat tunne-elämältään ja sosiaalisilta kyvyiltään kypsyttömän lapsen ennustetta. Osalla ongelmat johtavat vaikeaan noidankehään, joka ilmenee elämän kuluessa syrjäytymisenä ja vaikeina psykososiaalisina ongelmina (Voutilainen ym. 2004). Nuorten eriaistisesta ulkopuolelle jäämisestä sekä syrjäytymisestä aiheutuu inhimillisiä ja taloudellisia menetyksiä. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2014, 11.) Yhdestä syrjäytyneestä nuoresta yhteiskunnalle aiheutuu keskimäärin 1,2 miljoonan euron menetys (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007, 116).

Opinnäytetyössä keskitytään neuropsykiatrisista häiriöistä erityisesti aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriön eli ADHD:n (engl. Attention Deficit Hyperactivity Disorder) näkökulmaan. Opinnäytetyön tutkimusaineisto koottiin laadullisen tutkimuksen keinoin teemoitetuilla pienryhmähaastatteluilla. Niiden avulla kartoitettiin, miten ammatilliset opettajat kokevat tunnistavansa neuropsykiatristen häiriöiden oireita, millaisia ohjauskeinoja heillä on käytössään sekä millaista lisäapua he kokevat tarvitsevansa opetustyönsä tueksi. Tavoitteena on, että ammatillisilla opettajilla olisi riittävästi keinoja tukea neopsy-opiskelijoiden oppimista, jolloin opetustilanteiden vuorovaikutus- ja tunneympäristöt pysyisivät positiivisina, eikä opetustilanteista aiheutuisi kohtuutonta kuormitusta ammatillisille opettajille eikä ammattiin opiskeleville nepsy-nuorille.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET

Keskeisiä käsitteitä tämän opinnäytetyön kannalta ovat neuropsykiatriset häiriöt, ammatillinen koulutus, ammatillinen opettaja, nuoret ja ammatillisen opettajan tuki. Opinnäytetyön tarkastelun kohteena ovat toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevat nuoret, joilla on neuropsykiatriseen häiriöön viittaavia oireita ja heidän saamansa tuki ammatillisilta opettajilta.

2.1 Neuropsykiatriset häiriöt ja aivoterveys nuorilla

Neuropsykiatriset häiriöt johtuvat aivojen rakenteellisista ja toiminnallisista poikkeavuuksista. Neuropsykiatrisiin häiriöihin kuuluvat autismikirjo, aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (ADHD), Touretten oireyhtymä, oppimis- ja univaikeudet sekä kielelliset kehityshäiriöt. (Rintahaka 2007; Matilainen 2023.) Usein puhekielessä niistä käytetään yhteisnimitystä neurokirjo tai nepsy (Autismiliitto 2023).

Ihmisen keskushermoston kehitys alkaa jo sikiövaiheessa ja jatkuu murrosiän yli. Aivojen muutoksia voidaan seurata pitkittäistutkimuksissa moderneilla kuvantamismenetelmillä. Nämä aivojen rakenteelliset ja toiminnalliset muutokset heijastuvat ihmisen tunne-elämän, vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitojen kehitykseen koko lapsuuden ja nuoruuden ajan. Joskus osa kehityksellisistä vaikeuksista korjaantuu iän myötä, sillä aivojen plastisuus eli mukautuvuus mahdollistaa sen. Usein siihen kuitenkin tarvitaan kuntoutuksellisia menetelmiä kuten esimerkiksi psykoedukaatiota eli tiedon jakamista tai ohjausta sekä psyykkistä tai terapeuttista tukea. (Hokkanen, Laasonen, Klenberg, Koponen, Peltomaa & Närhi 2021.)

Neuropsykiatrisilla häiriöillä voi olla haitallisia vaikutuksia nuorten ja heidän perheidensä elämänlaatuun (Xiaoli, Chao, Wen, Wenming, Fang, Ning, Huijuan, Jun, Ming, Xiaoxia, Chuanyou, Zenguo, Lili, Lianzheng, Lijuan & Guowei 2014). Nuorella voi olla samaan aikaan kaksi tai useampia neuropsykiatrisia diagnooseja. Neurokirjoon liittyy muun muassa eritasoisia haasteita

vuorovaikutuksessa, aistien käsittelyssä, oman toiminnan ja tarkkaavuuden ohjauksessa sekä tunteiden säätelyssä. Monet ihmiset kokevat nepsy-oireita jossain vaiheessa elämäänsä, vaikka heillä ei olisikaan lääketieteellisesti todettua neurokirjon diagnoosia. Usein oireilun taustalta löytyy erilaisia kuormitustekijöitä, ja sen takia nepsy-nuoren kohdalla onkin tärkeää tunnistaa erot voimakkaan kuormituksen ja varsinaisten nepsy-oireiden välillä. (Matilainen 2023.)

Aivoterveydellä tarkoitetaan aivojen hyvinvointia, jota voidaan edistää muun muassa liikunnalla, riittäväällä unella, ravitsemuksella, taiteella ja musiikilla. Aivoterveys on siis paljon muutakin kuin aivosairauksien puuttumista. (Huhdanperä-Ketonen & Hynynen 2021; Savolainen & Tallbacka 2021; Aejmelaeus, Hartikainen, Kaila, Keltto, Korkeila, Larivaara, Lisko, Lähteenkorva, Ojanen, Pyykkö, Ristikari, Sajaniemi & Unkila 2022.) Aivoterveysten edistämisen hyödyt ovat vaikuttavimmat, kun ne toteutuvat ennaltaehkäisevästi, joten sitä tulisi toteuttaa elämänsä kaikissa vaiheissa (Plaami, Lampio, Pulkkinen, Hammar, Ngandu, Roitto, Kivipelto & Kulmala 2022). Aivojen yhteys elinikäiseen oppimiseen alkaa aivojen kehittyessä sikiöaikana. Uuden oppimisen kyky säilyy läpi koko elämän. (Hynynen & Kinnunen 2021, 5.)

Nuorten aivot kehittyvät hurjaa vauhtia, joten aivoterveysteen tulee kiinnittää suuresti huomiota. Nuoruudessa ihmissuhteiden jatkuvuudella on merkittävä rooli aivoterveysten kehittymiselle. (Kosola 2020.) Nuorten aivoissa mantelitumake, joka vastaa mielihyvää ja vahvoista tunteista, kypsyy ennen kuin impulsseja hillitsevä etuotsalohko muodostaa yhteyksiä muualle aivoihin. Aivoterveysten näkökulmasta lepo ja rauhoittuminen, esimerkiksi stressin välttämisen ja riittävän unen kautta, on ensiarvoisen tärkeää. Myös päivän aikana pidettyjen taukojen merkitys on suuri, pienet lepo hetket kuormittavista tehtävistä ja keskittyminen yhteen asiaan kerrallaan kannattaa. Aikuisilla on iso rooli toimia nuorille suunnannäyttäjinä sekä tukena ja turvana, jotta nuori saa rauhassa kasvaa. (Kosola 2020).

2.2 Ammatillinen opetus – opetus, opettaja ja nuoret

Ammatillinen koulutus on toimintaa, jonka tarkoituksena on kehittää oppijan ammatillista osaamista ja kasvua sivistyneeksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi (Opetushallitus 2024a). Ammatillinen koulutus vastaa työelämän tarpeisiin ja edistää yrittäjyyttä (Opetushallitus 2024b). Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on mahdollistaa alalla vaadittavien perustaitojen hankkiminen. Vuonna 2018 ammatillisessa koulutuksessa opiskeli 52 prosenttia 15-24-vuotiaista nuorista (Opetushallitus 2024c), joten ammatillinen koulutus onkin merkittävässä asemassa, kun puhutaan nuorten kouluttajana toimimisesta. Ammatillisen koulutuksen perustana toimii ammatilliseen koulutukseen erikoistunut opettajakunta (Opetushallitus 2024c). Opettajuuden ydin koostuu neljästä perusarvosta, joista yksi on ihmisarvon kunnioittaminen. Opettaja kunnioittaa ihmistä hänen kyvyistään ja saavutuksistaan riippumatta, pyrkii ymmärtämään oppijan lähtökohtia, käsittelee hienotunteisesti oppijan yksityisyyteen liittyviä asioita ja ottaa huomioon huolenpitoa ja suojelua tarvitsevat oppijat. (Opettajien ammattijärjestö 2020.)

Ammatillinen opettaja on oman alansa, kuten tekniikan, luonnontieteiden tai sosiaali- ja terveysalan, asiantuntija. Hänellä on käytännön työkokemusta omasta alastaan. (Opintopolku 2023.) Ammatillinen opettaja on suorittanut opetustehtävän kannalta soveltuvan korkeakoulututkinnon ja on suorittanut vähintään 60 opintopisteen tai 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot. Hänellä on pätevyys- tai lupakirja, jos alalla toimiminen edellyttää sitä. (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998/986 §13.) Ammatillinen opettaja voi työskennellä joko ammatillisissa oppilaitoksissa tai ammattikorkeakouluissa. He voivat myös toimia opettajan virassa ja muunlaisissa tehtävissä erilaisissa oppilaitoksissa. (Opintopolku 2023.)

Elämäkulkua kuvaillessa usein luokitellaan väestö lapsiin, nuoriin, aikuisiin tai työikäisiin ja ikääntyneisiin. Nuoruus alkaa lapsuuden jälkeen ja loppuu aikuisuuden tai työikäisyyden kynnyksellä. Nuoruudelle ei ole olemassa yhtä, kaiken kattavaa määritelmää, mutta esimerkiksi YK:n linjauksen mukaan voidaan

ajatella henkilön olevan nuori, kun hän on 15-24 ikävuoden välillä (Huttunen 2016.) Tässä opinnäytetyössä nuorella tarkoitetaan 15-21-vuotiasta henkilöä.

2.3 Nepsy-nuorten opetuksen tuki

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja opiskelijan tarvitsemasta muusta tuesta. Erityisopetus on ensisijaisesti pedagogista oppimisen tukea ja muu tuki on koulunkäynnin tukemista. Erityisopetus ja opiskelijan saama muu tuki muodostavat suunnitelmallisen kokonaisuuden. (Opetushallitus 2023.) Toisen asteen opinnoissa ei ole tukitoimien kolmiportaisuutta kuten peruskoulussa. Tukea tarvitsevalle nuorelle voi olla vaikuttava muutos siirtyä perusopetuksen erityisopetuksesta toisen asteen erityisopetuksen resursseihin. Tukitoimia ovat muun muassa oppituntien rakenteen suunnittelu, opiskelijan toiminnanohjauksen tukeminen, vaiheittainen tehtävien ohjeistus ja strukturointi. Toisella asteella yksi laaja-alainen tai ammatillinen erityisopettaja voi vastata 500-1000:n opiskelijan tukemisesta. (Sandberg 2018.) Tämä resurssien erilaisuus peruskoulun ja toisen asteen välillä vahvistaa ajatusta siitä, että ammatillisten oppilaitosten koko opetushenkilöstön olisi hyvä taitaa erityisnuorten, kuten neuropsykiatrisia häiriöitä omaavien, opetuksen tukikeinoja.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kehitystä yhteiskunnan jäseniksi ja antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017). Opinnoissaan tukea tarvitsevia voidaan kannustaa parempaan koulumenestykseen kiinnittämällä huomiota opiskelijoiden omakohtaiseen ja sosiaaliseen kasvuun sekä järjestämällä aitoja kohtaamisia myös koulutuslaitoksen ulkopuolisen maailman kanssa (Ryökkynen 2023).

Yksilöllisten oppimispolkujen kehittäminen, yksilölliset pedagogiset ratkaisut sekä erityiset opetus- ja oppimisjärjestelyt ovat keinoja vastata opiskelijoiden tarpeisiin. Ammatillisesta koulutuksesta annetulla lailla (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017) luodaan yhdenmukaiset puitteet kaikkien opiskelijoiden yhdenvertaiselle koulutukselle. (Ryökkynen, Maunu, Pirttimaa & Kontu 2022.)

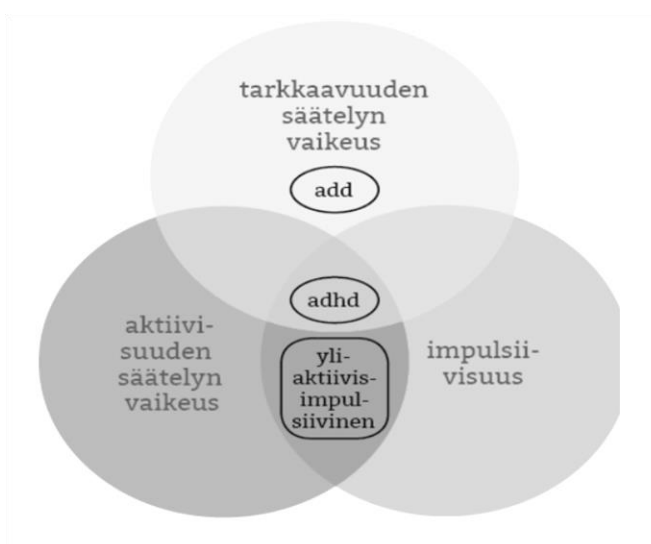
Osallisuuden tehostamiseksi koulun henkilöstön on vastattava oppijoiden kouluttamisen vaatimuksiin ja tuettava erilaisten oppijoiden tarpeita luokkahuoneissa (Braude & Dwarica 2020). ADHD-nuorten opintojen tukemisen pääpainon tulisi peruskoulun jälkeen olla nuoren voimavaroissa ja vahvuuksissa. Huomiota tulee kiinnittää asioihin, jotka sujuvat ja joihin nuorella riittää motivaatiota ja osaamista. Ennaltaehkäisy, aikainen tunnistaminen ja ajoissa aloitettu hoito ovat tarpeellisia koulumenestyksen kannalta. (Xiaoli ym. 2014.)

Tutkimuksissa on tarkasteltu ADHD-nuorten ja vaativan erityisen tuen koulutuksessa käytettyjä lääkkeettömiä tukikeinoja (Gibbs 2017; Zendarski, Sciberras, Mensah & Hiscock 2018; Ryökkynen 2023). Lääkkeettömistä tukikeinoista mainitaan sosiaalinen tuki, monipuolinen ja henkilökohtaistettu opintosuunnitelma, opiskelijoiden tukiryhmät, neuvonta ja mentorointi, opetushenkilöstön ymmärtäväinen asenne sekä tuki kotitehtävissä. Lisäksi on havaittu opetustilanteissa useiden lyhyiden taukojen ja ammattitaitoisten, asiaan perehtyneiden opettajien huumorin auttaneen vähentämään ei-toivottua käytöstä luokassa. Näillä keinoilla ADHD-nuoret kokivat koulukäynnin positiivisemmaksi. (Gibbs 2017.)

Vaativaa erityistä tukea tarvitsevien ammatillista koulutusta järjestetään ammatillisissa erityisoppilaitoksissa tai erityisryhmissä yleisissä ammattioppilaitoksissa (Opintopolku n.d.). Vaativan erityisen tuen koulutuksessa olevat nuoret kokivat edellä mainittujen teemojen toteutuessa opintoihin kiinnittymistä, niissä onnistumista ja vahvempaa kokonaisvaltaista hyvinvointia. Opinnoissa onnistuminen ja osallisuuden kokeminen vahvistuvat, kun nuoret saavat tarvitsemansa tuen oikea-aikaisesti ja sellaiselta opetushenkilökunnalta, joka ymmärtää ja tukee heidän erityistarpeitaan. Vaativan erityisen tuen koulutuksessa olevat nuoret toivovat tulevansa kohdatuksi ihmisinä, joilla on arvokasta osaamista ja toimintakykyä, eikä vain erityistä tukea tarvitsevina henkilöinä. Erityisopiskelijat ponnistelevat saadakseen tunnustusta ja arvostavat mahdollisuuttaan opiskella ja oppia uutta sekä kasvaa itsenäisemmiksi kansalaisiksi. (Ryökkynen 2023.)

3 Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö ADHD

Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö eli ADHD on Amerikan psykiatrisen yhdistyksen (American Psychiatric Association) määrittelemä diagnostinen nimike, jonka alle kuuluu häiriön kolme ilmenemismuotoa (Rief 2016, 3). Esiintymismuodot erotetaan toisistaan sen mukaan, täyttyvätkö sekä tarkkaamattomuus- yliaktiivisuus- ja impulsiivisuuskriteerit (ADHD) vai pääasiassa tarkkaamattomuuskriteerit (ADD) vai pääasiassa yliaktiivisuus-impulsiivisuuskriteerit. (Rief 2016, 3; Puustjärvi, Voutilainen, Pihlakoski 2018; ADHD: Käypä hoito -suositus 2019.) ADHD:n ydinoireet ja ilmenemismuodot on kuvattu kuviossa 1.

KUVIO 1. ADHD:n ydinoireet ja esiintymismuodot (Rief 2016; Puustjärvi ym. 2018).

ADHD on monimutkainen neuropsykiatrisen häiriö, jossa esiintyy keskittymisen ongelmaa, impulsiivisuutta ja hyperaktiivisuutta. Se vaikuttaa niin yksilön perhe-elämään, koulunkäyntiin kuin työhön. (Rief 2016, 3.) ADHD:n oirekuvan kehittymiseen vaikuttaa perimä, biologiset ja psykososiaaliset tekijät sekä niiden keskinäinen vuorovaikutus (ADHD: Käypä hoito -suositus 2019). Geneettinen alttius selittää sen esiintyvyydestä noin 60-80 prosenttia (Puustjärvi 2019). Altistuminen sikiöaikana nikotiinille, alkoholille tai äidin stressihormoneille voivat lisätä riskiä ADHD:lle joidenkin alttiusgeenien kanssa. Muita riskitekijöitä ovat

pieni syntymäpaino, ennenaikaisuus sekä varhainen ja erittäin vaikea kaltoinkohtelu. (ADHD: Käypä hoito -suositus 2019.)

Oireiden voimakkuus voi vaihdella tilanteesta toiseen. Väsymys ja kiire häiritsevät ADHD-oireista muita herkemmin. Tarkkaavuuden säätelyn ongelma on vaikeutta kohdentaa, ylläpitää tai siirtää tarkkaavuuttaan. Se ilmenee keskittymisvaikeutena, häiriöherkkytenä sekä asioiden huomioitta jättämisenä. Aktiivisuuden säätelyn vaikeus ilmenee yksilön kyvyttömyytenä säätää toimintaansa tilanteeseen soveltuvaksi. Nuoruusiässä ADHD:hen liittyvä yliaktiivisuus lievenee ja muuttuu vähäeleisemmäksi, kuten jalkojen ja sormien naputteluksi sekä ympärillä olevien esineiden jatkuvaksi kosketteluksi. Aliaktiivisuus, joka on myös mahdollista, näkyy matalana vireystilana sekä yleisenä aloitekyvyttömyytenä. Impulsiivisuus on taipumusta reagoida ympäristön ärsykkeisiin ennen kuin ennättää ajatella niiden seuraamuksia. Impulsiivisuus lisää muun muassa tapaturmien, liikenneonnettomuuksien sekä väkivaltilanteiden riskiä. Lyhytpinnaisuus, ärsyntyminen ja kärsimättömyys kuormittavat usein myös parisuhdetta ja perhe-elämää. ADHD:ssa esiintyvän toiminnanohjauksen ongelmat ilmenevät muun muassa vaikeutena suunnitella tekemistään tai sen aloittamisen vaikeutena. Lisäksi siihen liittyy motivaation ylläpitämisen vaikeutta tekemistä kohtaan. (Puustjärvi ym. 2018.)

3.1 Nuoren ADHD

Nuoruusiän kehityksen huomioiminen on tärkeää, kun arvioidaan ADHD:ta nuoruusikäisellä. Nuoruusikä voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen, joita ovat varhaisnuoruus (12-14 vuotta), keskinuoruus (15-17 vuotta) ja myöhäisnuoruus (18-21 vuotta). (Sumia 2018.) Nuoruus on varhaisvaiheiden jälkeen aivojen kehityksen kannalta toiseksi tärkein vaihe. Nuoren aivoissa pyörivät myllerrykset näkyvät käytöksenä, joka hämmentää sekä nuorta itseään, että hänen lähipiiriään. Unenpuute, liikunnan vähyyys ja yksipuolinen ravinto heikentävät nuorten kognitiivista suoriutumista. Heille on myös aikuisuutta tyypillisempää joutua tunnekuohun valtaan. Nuoruudessa kehitys on häiriöherkkää ja riski esimerkiksi masennusoireyhtymän puhkeamiselle on lisääntynyt. Aivojen mielihyvakeskus reagoi jännitykseen ja palkintoihin voimakkaasti.

Palkitsemisjärjestelmän kiihkeän kehityksen aikana nuorten on vaikea vastustaa digimaailman tai ympäristön houkutuksia. (Hermanson & Sajaniemi 2018.) Murrosiän tavalliset haasteet kuormittavat kaikkien nuorten aivoja, ja mikäli siihen lisätään vielä ADHD, vaatii se nuorelta ponnistelua tavallisesta arjesta selviytymiseksi (Sumia 2018).

ADHD:n esiintyvyys 6-18-vuotiailla on keskimäärin 3,6-7,2 prosenttia. Oireilu on pojilla tyttöjä yleisempää. Väestöpohjaisissa tutkimuksissa poikien ja tyttöjen ero on keskimäärin viiden suhde yhteen ja klinikka-aineistossa jopa yhdeksän suhde yhteen. (ADHD: Käypä hoito -suositus 2019.) Tarkkaamattomuusoireet ovat nuorilla vallitsevia ADHD-oireita. Nuori on fyysisesti paikalla, mutta ei tilanteessa läsnä. Impulsiivisuusoireet ilmenevät riskinottona ja harkitsemattomuutena niin sosiaalisissa tilanteissa, liikenteessä kuin päihteidenkäytössä. Odottaminen ja ohjeiden loppuun kuunteleminen on haastavaa. Keskustelua häiritsee herkästi ADHD-oireisen äänekkyyys, toisten puheen keskeyttäminen sekä aiheeseen sopimattomat kommentit. (Sumia 2018.) ADHD:n oireita saattaa voimistaa liiallinen häly, suuri ryhmä ja muut ärsykkeet. Oireita vastaavasti lievittää rauhallinen ympäristö, mielekäs tekeminen ja liikkuminen. (Puustjärvi ym. 2018.)

ADHD:hen liittyy usein samanaikaissairauksia ja -häiriöitä, kuten kielellisiä erityisvaikeuksia, oppimisvaikeuksia, aistikäsittelyn ongelmia, masennusta, ahdistuneisuushäiriöitä sekä autismikirjoja. Ne heikentävät ADHD-oireiden kanssa selviytymistä ja vaikuttavat nuoren oppimiskykyyn ja suoriutumiseen. (Sumia 2018.) Myös univaikeudet ovat yleisiä ADHD-oireisilla. Univaikeuksia voidaan lievittää myös lääkkeettömin keinoin, kuten esimerkiksi painopeiton avulla. ADHD- ja univaikeuksista kärsivien 6-15-vuotiaiden kokemusten mukaan painopeiton on todettu auttavan säätelemään impulsiivista käyttäytymistä, levottomuutta, kiihottumista, ahdistusta sekä pelokkuutta. (Lönn, Aili, Svedberg, Nygren, Jarbin & Larsson 2023.)

ADHD:lla on yhteys psykiatriin häiriöihin, syrjäytymiseen ja päihteidenkäyttöön. Jopa 75-80 prosentilla ADHD-nuorista on myös jokin muu kehityksellinen tai psykiatrinen häiriö. Osa samanaikaisista häiriöistä, kuten oppimisen ja kielen kehityksen vaikeuksista, voi johtua perinnöllisestä alttiudesta tai aivotoiminnan

laaja-alaisesta toimintahäiriöstä. Osa oireista liittyy siihen, miten ADHD-oireet vaikuttavat perhe-elämään, kaverisuhteisiin ja koulunkäyntiin. Toistuvat epäonnistumisen kokemukset sekä kielteinen palaute voivat altistaa nuoren masennukselle, kiusatuksi tulemiselle, kaltoinkohtelulle tai syrjäytymiselle. (Puustjärvi ym. 2018.) ADHD:n hoito koostuu kotona ja opiskelupaikassa toimintakykyä ja oireiden hallintaa tukevista järjestelyistä, psykososiaalisista hoitomuodoista sekä tarvittaessa lääkehoidosta. Pitkäjänteisellä oireiden hoidolla voidaan parantaa nuoren elämänlaatua sekä pienentää tiedossa olevia muita riskejä. (Puustjärvi 2019.)

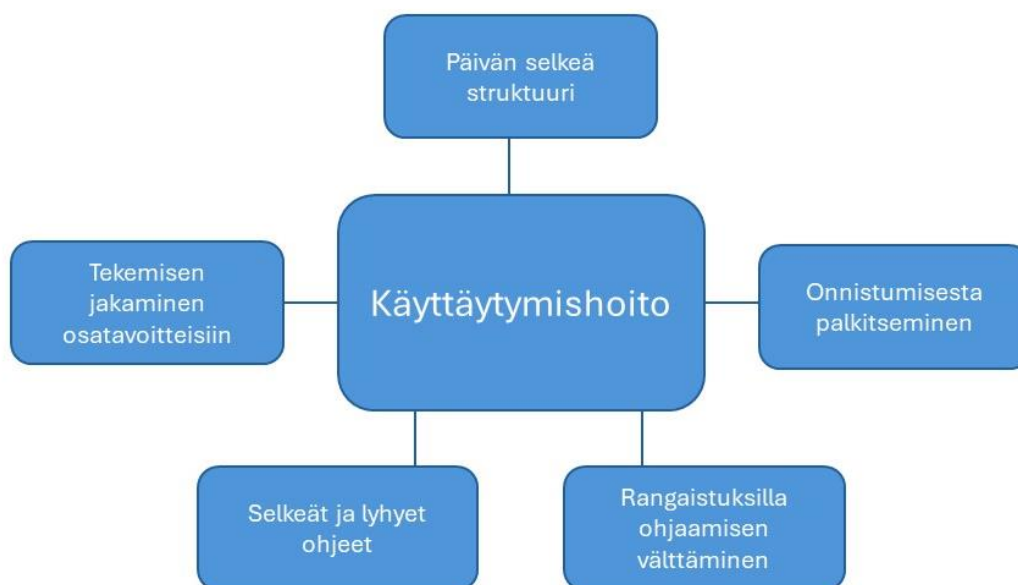
3.2 Psykososiaaliset hoidot

ADHD:n psykososiaalisilla hoidoilla eli lääkkeettömillä hoidoilla tarkoitetaan joko yksilön toimintaan tai hänen toimintaympäristöönsä vaikuttamista. Hoito on tehokkainta, kun se toteutuu laaja-alaisesti arjessa. Arjen sujuvuus ja toimintakyvyn ylläpito on hoidossa tärkeää. Unella, liikunnalla, ravinnolla ja myönteisillä vuorovaikutussuhteilla on suuri merkitys. Yksilöön kohdistuvilla toimilla pyritään vähentämään ADHD-oireita ja vahvistamaan toivotunlaista käyttäytymistä. Psykososiaaliset hoidot voivat sisältää puhe-, toiminta- ja psykoterapiaa sekä neuropsykiatrista kuntoutusta ja taitojen harjoittelua yksin tai ryhmässä. Ympäristöä muokataan ADHD-oireisen selviytymistä tukevaksi. (Puustjärvi ym. 2018.)

Oppimisympäristön aistiärsykkeisiin tulee kiinnittää huomiota. Savikujan, Hannukaisen, Huhtasalon, Merilammen & Toivosen (2022) mukaan neuropsykiatrisiin häiriöihin liittyy usein aistisäätelyn vaikeuksia, jolloin aistikuormituksen vähentäminen ja rauhoittavien ympäristöjen tarjoaminen olisi tärkeää. Ärsykkeinä voivat toimia esimerkiksi meluisat ja kaikuvat tilat, kirkkaat valot ja sekavat rakennuksen pohjaratkaisut. Tämä aistien kuormittuminen vaikeuttaa nepsy-oireisen keskittymistä ja ongelmanratkaisukykyä. Aistiesteettömyydessä halutaan tietää, miten työympäristö toimii aistien näkökulmasta. Harmoniset ja maanläheiset värit ja oikeanlainen valaistus rauhoittavat aistiyliherkkää. Rauhoittavassa tilassa myös tavaroilla on omat

paikkansa lisäten nuoren omatoimisuutta, kun hän tietää, mistä tarvittavat asiat löytyvät. (Savikuja ym. 2022.)

Keskeisin psykososiaalinen hoitomuoto on käyttäytymishoito, johon kuuluu selkeät ja lyhyet ohjeet, tekemisen jakaminen osatavoitteisiin, onnistumisesta palkitseminen, päivän selkeä strukturi ja rangaistuksilla ohjaamisen välttäminen. (Puustjärvi 2017.) Käyttäytymishoitoa on kuvattu kuviossa 2.

KUVIO 2. ADHD:n psykososiaaliset hoidot, käyttäytymishoito.

Kun olosuhteet järjestetään lapselle tai nuorelle suotuisaksi, hän kykenee paremmin rauhoittumaan, kommunikoimaan, tavoittamaan omia aitoja kokemuksiaan ja jakamaan niitä toisen kanssa (Westerinen 2013). Neurokirjoon kuuluvalle arki on usein tehtävissä ja tilanteissa ponnistelua. Siitä aiheutuva stressi saa aikaan riittämättömyyden tunnetta, joka lisää muun muassa levottomuutta. (Savikuja & Puustjärvi 2022.)

3.3 ADHD-oireinen nuori opinnoissa

ADHD-oireisilla nuorilla on hankaluuksia keskittyä opetukseen luokkahuoneissa ei-toivotun käyttäytymisen vuoksi (Xiaoli ym. 2014; Gibbs 2017). Haasteita ADHD-oireisen nuoren opintopolulle tuovat toiminnalliset haasteet ja

neuropsykiatriset liitännäisoireet (Zendarski ym. 2018). Oppimista hankaloittavia tekijöitä ovat tarkkaavuus- ja yliviilkkausoireiden lisäksi luku- ja kirjoitustaidon ongelmat, kommunikoinnin ja itseilmaisun vaikeudet sekä emotionaaliset vaikeudet. Emotionaalisia vaikeuksia ovat esimerkiksi jaksaminen, mieliala ja stressi. Lisäksi elämänhallinnan taitojen puutteet, kuten arjessa selviytyminen ja itsestään huolehtiminen, hankaloittavat oppimista. (Jägerroos 2018.)

Lukio-ikäisillä pojilla tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että ADHD-oireisilla on heikommat akateemiset taidot, heikommat oppimistulokset sekä suurempi todennäköisyys epäonnistumiseen opinnoissa kuin nuorilla, joilla ei ole ADHD:ta (Kent ym. 2010; Erskine, Norman, Ferrari, Chan, Copeland, Whiteford & Scott 2016; Zendarski ym. 2018). He suorittavat ja palauttavat vähemmän tehtäviä sekä alisuoriutuvat opinnoissaan. Heillä esiintyy huomattavasti enemmän opintopoissaoloja sekä myöhästelyä. Lisäksi todennäköisyys keskeyttää opinnot on yli kahdeksan kertaa todennäköisempää kuin nuorella, joilla ei ole ADHD:ta. (Kent ym. 2010.) ADHD:ta ja käytöshäiriötä (CD) tutkivassa systemaattisessa katsauksessa ja meta-analyysissä todettiin, että ADHD-oireiset jättävät yli kolme kertaa todennäköisemmin lukio-opinnot suorittamatta ja yli kuusi kertaa todennäköisemmin eivät osallistu korkea-asteen opintoihin. Työstä irtisanoutumiset ja työttömyys on heille tyypillisempää kuin niille, joilla ei ole ADHD:ta. (Erskine ym. 2016.)

4 KIRJALLISUUSKATSAUS TIEDONHANKINTÄMENETELMÄNÄ

Aiheen rajauksessa ja tutkimuskysymyksen muotoilussa käytetään tutkimuskysymyksen luonteen mukaan PICO/PICo/PCC –menetelmiä sekä muita vastaavia kirjallisuushaun menetelmiä. Tutkimuskysymyksiä voi olla useampia kuin yksi. Tutkimuskysymys määrittää sen, millaisia tutkimuksia otetaan mukaan tarkasteluun. (Siltanen, Hamari, Heikkilä, Marin, Parisod, & Holopainen 2023.) Tämän opinnäytetyön aiheen rajaukseen ja tutkimuskysymysten asetteluun käytettiin laadullisen tutkimuksen PICo -menetelmää, jota on kuvattu taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Tutkimuskysymyksen asettelussa käytetty PICo -menetelmä.

<i>P: kohderyhmä</i>	<i>Ammatilliset opettajat</i>
<i>I: mielenkiinnon kohde</i>	<i>Nuorten nepsy-opiskelijoiden lääkkeettömät hallintakeinot</i>
<i>Co: konteksti</i>	<i>Ohjaustilanteet yleisopetuksen opetustilanteissa</i>

Ennen hakulausekkeiden rakentamista ja niillä toteutettua järjestelmällisempää tiedonhakua tehtiin laajaa käsihakua muun muassa selailun eli browsingin avulla. Sen avulla tiedonhakua kohdennettiin teeman mukaisiin hakusanoihin kuten neuropsykiatriset häiriöt, ammatillinen opettaja ja ammatillinen koulutus. Lisäksi tiedonhaussa hyödynnettiin jonkin verran helmenkalastusta eli valitun lähteen lähdeluettelosta etsittiin uusia lähteitä. Käsihaku auttoi jäsentelemään ajatusta laadittavien hakulausekkeiden sisällöstä.

Kokeilevaa tiedonhakua testattiin myös Tampereen yliopiston kirjastopalvelun ANDOR-hakupalvelusta. Tiedonhaussa hyödynnettiin Boolean operaattoria käyttämällä AND, OR, (NOT) -hakuoperaattoreita sekä sanankatkaisu- ja fraasihakua. Opinnäytetyön tiedonhaun hakulausekkeiden rakentamisessa konsultoitin Tampereen ammattikorkeakoulun kirjaston informaatikkoa. Lopulta systemaattisempaa tiedonhakua tehtiin hakulausekkeilla Tampereen ammattikorkeakoulun kirjaston kasvatustieteiden, terveystieteiden ja terveystieteen alakohtaisista aineisto-oppaista. Keskeisistä tietokannoista valittiin Finna.fi,

Medic ja Education Collection (ProQuest). Tiedonhaussa käytettiin sanankatkaisuhakua, jotta hakuun saatiin mukaan myös haettavan sanan sijamuodot. Katkaisumerkkinä käytettiin * -merkkiä. Opinnäytetyössä käytettyjä sanankatkaisusanoja olivat muun muassa *opet**, *teach** ja *oppiminen**. Fraasihaussa käytetään lainausmerkkejä fraasien ympärillä (Tampereen yliopiston kirjasto 2024). Opinnäytetyön tiedonhaussa fraasihakua on käytetty muun muassa haettaessa tietoa sanojen *"neuropsychiatric disorders"* ja *"vocational special education"* avulla. Opinnäytetyön hakulausekkeet sekä niiden muodostustavat on kuvattu taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Opinnäytetyön tiedonhaun hakulausekkeet.

Finna. fi	<i>opet* OR teach* AND "neuropsychiatriset häiriöt" OR neurokirj* OR "neuropsychiatric disorders"</i>
Education Collection (ProQuest)	<i>"vocational special education" OR (not("vocational education")) AND not("neuropsychiatric disorders") OR "neuropsychiatric spectrum" OR ADD OR ADHD OR autism* OR Tourett*)</i>
Medic	<i>neuropsychiatri* OR autismi* AND oppiminen*</i>

Tiedonhaun kattavuutta voidaan parantaa pitämällä hakusanat, hakutavat sekä tietokantavalikoima riittävän monipuolisena. Hakua voi rajata pienemmäksi ja tarkemmaksi hyödyntämällä tietokantojen rajaustyökaluja. Rajausta voidaan tehdä esimerkiksi kielen, julkaisuvuoden tai vertaisarvioinnin avulla sekä julkaisutyypin tai kohderyhmän ikäjakauman mukaan. Rajausta tehdessä tulee huomioida, ettei vahingossa rajaa hausta pois tutkimuksen kannalta oleellisia lähteitä. Rajausta saattaa myös poistaa hausta uusimpia teoksia, joiden tietoja ei ole vielä ehditty indeksoida kattavasti tietokantaan. Lisäksi tulee huomioida, että rajauksella haun toistettavuus voi kärsiä. (Tampereen yliopiston kirjasto 2024.) Opinnäytetyön tutkimusaineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerejä on kuvattu taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Tutkimusaineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

TUTKIMUSAINIESTON SISÄÄNOTTOKRITEERIT	TUTKIMUSAINIESTON POISSULKUKRITEERIT
<ul style="list-style-type: none"> • Aineisto on julkaistu vuosien 2010-2023 välillä • Teos on kirja, e-kirja, äänikirja, tieteellinen lehti tai artikkeli • Väitöskirja • Julkaisukieli on suomi tai englanti • Aineisto liittyy neuropsykiatrisiin häiriöihin, ammatillisiin opettajiin, nuoriin (15-21-vuotiaat). • Aineisto vastaa tutkimuskysymyksiin mahdollisimman hyvin 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimus on julkaistu ennen vuotta 2010 • AMK tai YAMK opinnäytetyö • Julkaisukieli on jokin muu kuin suomi tai englanti • Aineisto liittyy selvästi muuhun kuin nuoruusikäen (alle 15-vuotiaat ja yli 21-vuotiaat)

Tiedonhaun edetessä huomattiin, että kirjallisuutta nuorten neuropsykiatrisiin oireisiin ja niiden yhteyttä opiskeluun ja koulumaailmaan oli verrattain vähän. Sen sijaan nepsy-lapsia oli tutkittu selvästi enemmän. Evans, Scultz & DeMars (2014) selittävät kirjallisuuden puutetta sillä, että usein teini-ikäen tullessa nepsy-oireet vähenevät lapsuusaikaan verrattuna. Näin ollen on saatettu aiemmin uskoa, että oireista on kasvettu kokonaan ulos, eikä tutkimuksille ole ollutkaan tarvetta. Nykyään kuitenkin tiedetään edellinen väite virheelliseksi ja lisätutkimuksia tarvitaan nuorten ja teini-ikäisten näkökulmasta. (Evans ym. 2014.) Niukan tutkimustiedon saatavuuden takia hakua rajattiin keskittymään enemmän ADHD:n ympärille, jolloin hakuosumia löytyi enemmän.

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TEHTÄVÄT JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia ammatillisilla opettajilla on neuropsykiatristen nuorten tukemisesta opetustilanteissa. Tutkimuskysymyksiksi valittiin seuraavat kolme kysymystä:

- 1) Millaisia nepsy-häiriön oireita ammatilliset opettajat tunnistavat?
- 2) Millaisia keinoja ammatilliset opettajat käyttävät nepsy-häiriöisen opiskelijan opetustilanteissa?
- 3) Millaista tukea ammatilliset opettajat kokevat tarvitsevansa nepsy-oireisen opiskelijan kanssa työskentelyyn?

Tavoitteena oli tuottaa lisätietoa ammatillisten opettajien toimintakeinoista, kun opetettavana kohderyhmänä ovat neuropsykiatrisia häiriöitä omaavat nuoret ja siten vahvistaa näiden keinojen käyttöä osana ammatillisten opettajien arkipäiväisiä opetustilanteita. Ihannetilanne saavutetaan, kun ammatilliset opettajat tunnistavat neuropsykiatristen häiriöiden oireet ja osaavat vastata tilanteen vaatimiin erityistarpeisiin. Tällöin nepsy-opiskelija saa oikea-aikaisen ja matalan kynnyksen tuen tutussa oppimisympäristössään, eikä erityisjärjestelyjä kaikissa opetustilanteessa tarvita. Ammatillisen opettajan hyvät nepsy-aidot voivat joissakin tilanteissa hieman säästää erityisopetuksen resursseja intensiivisemmän tuen tarpeessa oleville opiskelijoille, kun nuorta ei kaikissa tilanteissa tarvitse ohjata erityisopettajan yksilöopetukseen.

6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

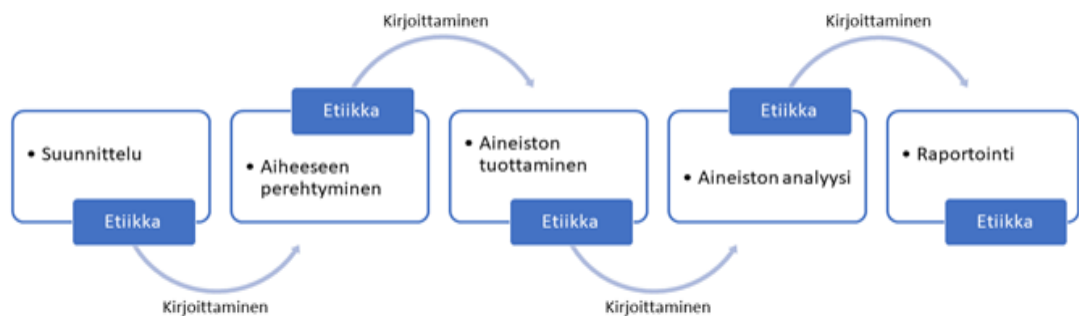
Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää, jonka avulla pyrittiin selvittämään ammatillisten opettajien kykyä tunnistaa neuropsykiatrisia haasteita omaava nuori opiskelija sekä keinoja ohjata heitä haastavissa opetus- ja oppimistilanteissa. Ennakkoon suunniteltuja ja teemoitettuja tutkimuskysymyksiä oli kolme. Laadullisessa tutkimuksessa pyrittiin minimoimaan tulosten kääntäminen numeerisiksi arvoiksi, ja tulkittiin aineistoa osana kontekstia. Tarkoituksena oli tutkia, miten aineistosta ilmenevät ilmiöt näyttäytyvät normaalissa toimintaympäristössään, haastateltavien omia kokemuksia kuunnellen. (Juhila 2023.)

6.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus tutkii sitä, miten ihmiset kokevat ja ymmärtävät maailmaa, jossa elävät. Laadullista tutkimusta voidaan toteuttaa usealla eri tavalla, mutta niiden päämäärä on sama: ymmärtää, kuvailla ja tulkita yksilöiden, ryhmien ja kulttuurien kokemia sosiaalisia ilmiöitä. (Holloway & Galvin 2017.) Laadullinen tutkimus käsitteellistää tutkittavat ilmiöt ja havainnot ymmärrettävään ja luettavaan muotoon. Käsitteellistämiseen kuuluu prosessi, jonka lopputulemana on tutkimuksen tutkimusongelma. Sitä lähdetään tarkastelemaan ensin yleisellä tasolla ja edetään ilmiöiden ja havaintojen kautta lopulta selkeään tutkimusongelmaan. (Aurini, Heath & Howells 2022.)

Vaikka laadullista tutkimusta voidaankin toteuttaa erilaisilla metodeilla, siihen kuuluu muutamia yhtenäisiä piirteitä. Esimerkiksi teoreettista viitekehystä ei määritetä ennalta, vaan se muodostetaan saadusta datasta. Tutkijat perehtyvät tutkittavien luonnolliseen ympäristöön ja tilanteisiin ja tekevät havaintoja niiden pohjalta. Suhde tutkittaviin on läheinen ja tasa-arvoinen. Tutkija toteuttaa tutkimusta reflektiivisesti, muodostaen tuloksista oman kantansa. (Holloway & Galvin 2017.)

Tämän opinnäytetyön menetelmänä käytettyä kvalitatiivista tutkimusta ja sen etenemistä on kuvattu kuviossa 3. Prosessi alkoi suunnittelusta, aiheeseen ja kirjallisuuteen perehtymällä. Sitten aloitettiin aineiston tuottaminen ja hankinta, kuten tutkimuslupien hakeminen ja haastateltavien rekrytointi. Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla, eli kaikilta tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä kysyttiin lähes samat kysymykset samassa järjestyksessä. Mikäli haastattelutilanteessa syntyi keskustelua, voitiin kysymysten järjestystä tarvittaessa muuttaa ja kysyä tarkentavia kysymyksiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2023.)

KUVIO 3. Laadullisen tutkimusprosessin kulku (Günther & Hasanen 2021)

Tutkimustavaksi valittiin pienryhmissä toteutettava teemahaastattelu, jotta aineistoa voitiin kerätä mahdollisimman tehokkaasti ja tutkimuskohteeksi valitun teeman mukaisesti. Tutkimukseen laadittiin puolistrukturoitu kysely, joka esitettiin ulkopuolisella henkilöllä. Esitestauksen jälkeen kyselyrunkoa muokattiin selkeämmäksi testaajan kommenttien perusteella (liite 1).

Myönteisen tutkimuslupapäätöksen jälkeen haastattelututkimuksen kutsukirje toimitettiin sähköpostitse koulutuksenjärjestäjän yhteyshenkilön kautta ammatillisille opettajille. Ensimmäisen kutsukierroksen myötä tutkimukseen ilmoittautui viisi ammatillista opettajaa. Kutsu uusittiin, sillä tavoitteena oli saada vähintään kymmenen haastateltavaa. Toiselle kutsukierrokselle lisättiin muutamia haastatteluajoja, jotta ammatillisten opettajien osallistumisen

harkinta-aikaa voitiin pidentää. Uusitun kutsukierroksen jälkeen haastatteluun ilmoittautuneita oli yhteensä kymmenen. Kyselyyn vastanneet ammatilliset opettajat työskentelivät samassa koulutusorganisaatiossa, mutta sen eri toimipisteissä ja eri opetusaloilla, mikä lisäsi tutkimuksen laatua ja paransi tutkimukseen osallistuneiden anonymiteettiä.

6.2 Haastattelututkimus tiedonkeruumenetelmänä

Haastattelututkimus on laajalle levinnyt käytäntö sosiaalitieteiden keskuudessa ja on erityisen suosittu laadullisen tutkimuksen menetelmä. Haastattelun suosio perustuu siihen, että vastaamisen vapaus antaa oikeuden haastateltavien puheelle. Haastateltavat myös kertovat mielellään omia kokemuksiaan, ideoitaan ja mielipiteitään niitä kysyttäessä. Datan kerääminen ihmisten kanssa keskustelemalla näyttäytyykin tutkijoiden keskuudessa houkuttelevana, helppona ja pragmaattisena tapana. (Flick 2022.) Haastattelututkimuksella mahdollistetaan kysymysten joustavuus ja uudelleenmuotoilu tutkimuksen edetessä ja tarpeen mukaan (Aurini ym. 2022). Haastattelut jaetaan usein strukturoituihin ja puolistrukturoituihin. Haastattelutyyppejä ovat esimerkiksi teemahaastattelu, lomakehaastattelu, asiantuntijahaastattelu, kertomushaastattelu ja avoin haastattelu (Hyvärinen, Suoninen, Vuori 2021; Aurini ym. 2022).

Haastattelutyypin valintaan vaikuttavat tutkimuskysymys, tutkimuksen suunnittelu, tutkimuskäytännöt ja tutkijan oma kokemus (Aurini ym. 2022). Haastattelu voidaan toteuttaa kasvokkain tai tekniikan avustamana esimerkiksi videon tai puhelimen välityksellä (Aurini ym. 2022; Flick 2022). Teemahaastattelussa kysymyksiä ei välttämättä muotoilla tarkasti etukäteen tai esitetä aina samassa muodossa. Tutkija perehtyy ensin tutkimusaihettaan koskevaan kirjallisuuteen, valitsee näkökulman ja kysymykset ja päättää sitten, mitkä ovat tutkimuksen kannalta keskeiset teemat. Haastatteliija kysyy vapaamuotoisesti kysymyksiä valituista teemoista. Aineistoa on myös suhteellisen helppo lähteä analysoimaan teemoittain. Aineiston sisältöä jäsentäessä analyysin avulla eri teemat saattavat osoittautua olennaisiksi, toisin kuin ne teemat, jotka tutkija asetti ennakkoon. (Hyvärinen ym. 2021.)

Tutkimuksen haastattelut toteutettiin Teams–videokokouspalvelun välityksellä. Tutkimusaineisto kerättiin neljällä erillisellä haastattelukerralla, joista kolmeen osallistui haastattelijan ja tarkkailijan lisäksi kolme haastateltavaa ammatillista opettajaa ja yhteen haastatteluun osallistui haastattelijan ja tarkkailijan lisäksi yksi ammatillinen opettaja. Haastattelut toteutettiin vuoden 2023 lokamarraskuun välisenä aikana ja ne olivat pituudeltaan 60 minuuttia. Haastattelutilanteet alkoivat lyhyellä esittelykierroksella ja muistutuksella haastattelun tallentamisesta, minkä jälkeen alkoi varsinainen haastattelu. Haastattelijoiden kesken sovittiin aina ennen jokaista haastattelua, kumpi toimii haastattelijana ja kumpi tarkkailijana.

Haastateltavat saivat vastata kysymyksiin yksi kerrallaan haluamassaan järjestyksessä sekä täydentää vastauksiaan vapaasti haastattelun aikana. Haastattelutilanteet pidettiin keskusteleivina ja niiden pääroolissa olivat ammatilliset opettajat. Haastatteluun oli ennakoon laadittu ja esitettävä 10 teeman mukaista kysymystä, joita haastattelijat tarpeen mukaan yhdisteli ja selkeytti haastattelun aikana. Tämä kysymysten tarpeenmukainen ja joustava muokkaus lisäsi haastattelutilanteiden rentoutta ja aktivoi vuorovaikutusta haastattelijan ja haastateltavien välillä. Haastattelun lopuksi haastateltaville annettiin mahdollisuus nostaa esiin asioita, joita he toivoisivat tutkimuksessa huomioitavan. Kaikissa haastattelutilanteissa tämä lisäaika tuotti vilkasta keskustelua teemaan liittyen.

6.3 Analysointi

Laadullisessa tutkimuksessa analyysin välineitä ovat perinteisesti koodaaminen, teemoittelu ja tyypittely. Niillä voidaan kuvata sisällönanalyysin muotoja. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään paljon myös erikoistuneempia analyysitapoja, jotka kytkeytyvät erilaisiin teoreettis-metodologisiin viitekehyksiin. Näissä erikoistuneemmissa analyysitavoissa käytetään niin ikään apuna koodaamista ja teemoittelua, erityisesti aineiston käsittelyn alkuvaiheessa. Koodaamista ja teemoittelua pidetään tällöin eräänlaisena aineiston raakatyöstämisenä. (Günther, Hasanen & Juhila 2021.) Tutkijan tekemä koodaus, jossa nimetään aineistosta löydettyjä sisällöllisiä elementtejä, luo

laadullisen sisällönanalyysin. Aineistolähtöisessä koodauksessa tutkija etsii avoimin mielin sellaisia kohtia aineistosta, jotka herättävät hänen mielenkiintonsa tutkittavasta asiasta. Nämä kohdat voivat poiketa laajuudeltaan aina yksittäisistä ilmauksista useisiin lauseisiin, kun kyse on teksteistä. (Vuori 2021.)

Opinnäytetyöprosessissa alkoi haastatteluiden jälkeen kerätyn aineiston litterointi, analysointi ja raportointi. Haastattelujen ääni- ja kuvatallenteet säilytettiin salasanasuojatussa Teams-videokokouspalvelussa ja varmuuskopiot henkilökohtaisessa mobiililaitteessa, kunnes tallenteet oli saatu litteroitua kirjalliseen muotoon. Haastatteluista kertyneet ääni- ja kuvatallenteet tuhottiin, kun niitä ei enää litterointiin tarvittu. Word-asiakirjamuotoon tallennettu aineisto säilytettiin salasanasuojatussa yliopiston pilvipalvelussa ja sitä käsiteltiin vain salasanasuojattujen tietokoneiden kautta.

Analysoinnissa tutustuttiin tarkemmin kerättyyn haastatteluaineistoon ja muodostettiin siitä kokonaiskuvaa. Litteroitua tekstiä saatiin yhteensä 43 sivua fonttikoolla 11. Aineistoa käsiteltiin ensin teknisesti värikoodaamisen sekä teemoittelun ja luokittelun avulla, mikä auttoi hahmottamaan aineiston työstämistä ja poimimaan sieltä tutkimusongelman kannalta tärkeimmät havainnot. Eri tutkimuskysymyksiä koskevat havainnot koodattiin eri värein. Analyysista saatiin näin etsivää ja kokeilevaa saaden esille erilaisia tulkintavaihtoehtoja (Günther ym. 2021).

Aineistosta kerättiin edellä mainittujen tapojen avulla taulukkomuotoon alkuperäisilmaisut, joista lähdettiin pelkistämään ja rajaamaan oleellisia tietoja. Esimerkki tästä luokittelusta on esitelty taulukossa 4. Pelkistyksistä saatiin muodostettua ryhmittelyt, alaluokat, yläluokat ja lopulta pääluokat. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta pääluokkia määriteltiin viisi, toisen kohdalla kolme ja kolmannen kohdalla neljä. Tuloksia lähdettiin purkamaan käänteisessä järjestyksessä, aloittaen pääluokista ja edeten kohti pelkistyskäsitteitä ja alkuperäisilmaisuja.

TAULUKKO 4. Aineistoanalyysin luokittelua.

Alkuperäisilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
Mä jollakin tavalla myös kuvittaisin ja palastelisin vaikka sitä tehtävänantoa	Yksilöllinen opetus	Opetuksen soveltaminen	Opetustilannejärjestelyt
Niin mä osallistan häntä siihen opetukseen, (...) niin että mä haastan häntä	Motivointi		
Et senkin huomaan kun mulla on iso ryhmä, niin sitten jossain kohtaa kun ne on pienemmissä ryhmissä niin heidän omat haasteet lievittyy.	Ryhmäkoon pienentäminen	Tilan soveltaminen	
mä ajattelen niin että he voi etsiä tässä kuitenkin johonkin semmoseen soppeen, missä heillä on itsellään hyvä olla, ja jos he ite kokee että heillä on hyvä olla nii sitte se oppiminenkin sujuis paremmin	Tilan vaihtaminen		

7 TULOKSET

Aineisto kerättiin erään suomalaisen ammattiopiston opetushenkilöstöltä teemahaastattelun keinoin. Vastaajat olivat ammatillisia opettajia, jotka osallistuivat haastatteluihin vapaaehtoisesti. Vastaajia oli yhteensä 10. Tulokset esitellään tutkimuskysymyksittäin numerojärjestyksessä.

7.1 Nepsy-oireiden tunnistaminen

Ensimmäinen tutkimuskysymys käsitteli sitä, miten ja millä tavoin ammatilliset opettajat tunnistavat neuropsykiatristen häiriöiden oireita. Tutkimusaineistosta eriteltiin 5 pääluokkaa, 14 yläluokkaa, 21 alaluokkaa, 123 ryhmittelyä, 232 pelkistystä ja 120 alkuperäisilmaisua (kuvio 4). Ammatilliset opettajat kuvailivat tunnistavansa erilaisia haasteita opiskelijoiden keskittymisessä ja tarkkaavuudessa, vuorovaikutustaidoissa, oppimisessa ja toiminnanohjauksessa, mielenterveydessä sekä oireiden tunnistamisessa.

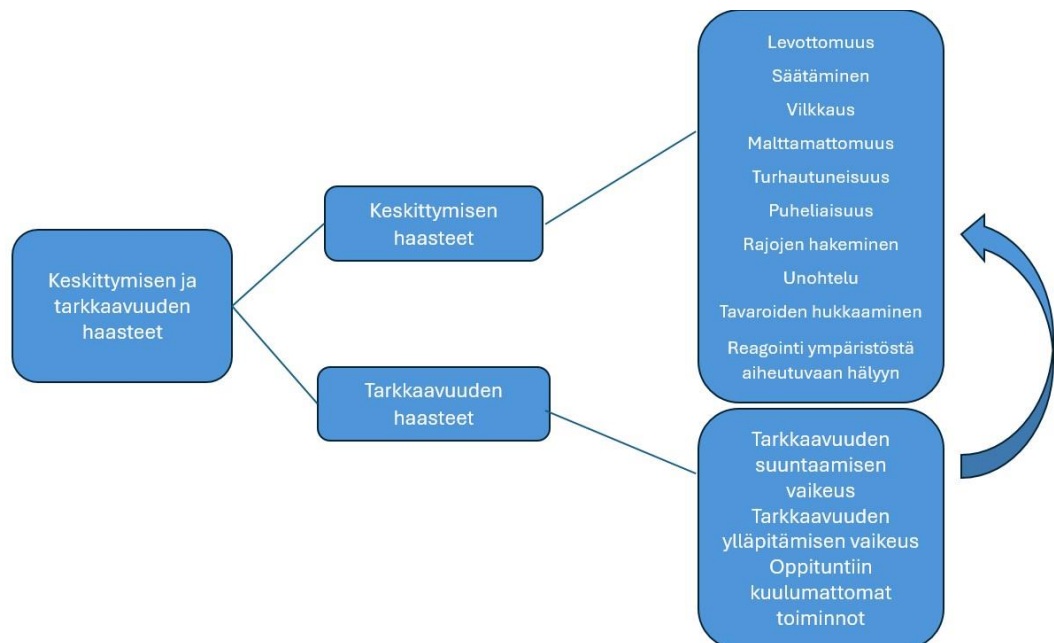

KUVIO 4. Tutkimuskysymys nro. 1 aineistoanalyysin koonti.

7.1.1 Keskittymisen ja tarkkaavuuden haasteet

Ammatilliset opettajat esittivät useita keskittymiseen liittyviä oppituntia häiritseviä tekijöitä ja tunnistettavia oireita (kuvio 5). Ne esiintyivät opiskelijan levottomuutena ja säätämisenä, vilkkautena, malttamattomuutena ja

turhautumisena, puheliaisuutena, rajojen hakemisena, unohteluna ja tavaroiden hukkaamisena sekä reagoimisena ympäristön aiheuttamiin häiriöihin. Tarkkaavuuteen liittyviä oireita tunnistettiin esimerkiksi tarkkaavuuden suuntaamisen ja ylläpitämisen vaikeutena sekä oppituntiin kuulumattomilla toiminnoilla. Joitakin oireita ammatilliset opettajat kuvasivat vahvuuksina. Ammatilliset opettajat tunnistivat keskittymisen ja osaamisen kohenemisen, kun aihe tuntui opiskelijasta kiinnostavalta. Opiskelija saattoi hallita opetettavan taidon nopeammin ja näyttää halukkuutensa tekemiseen ja uudelleen yrittämiseen.

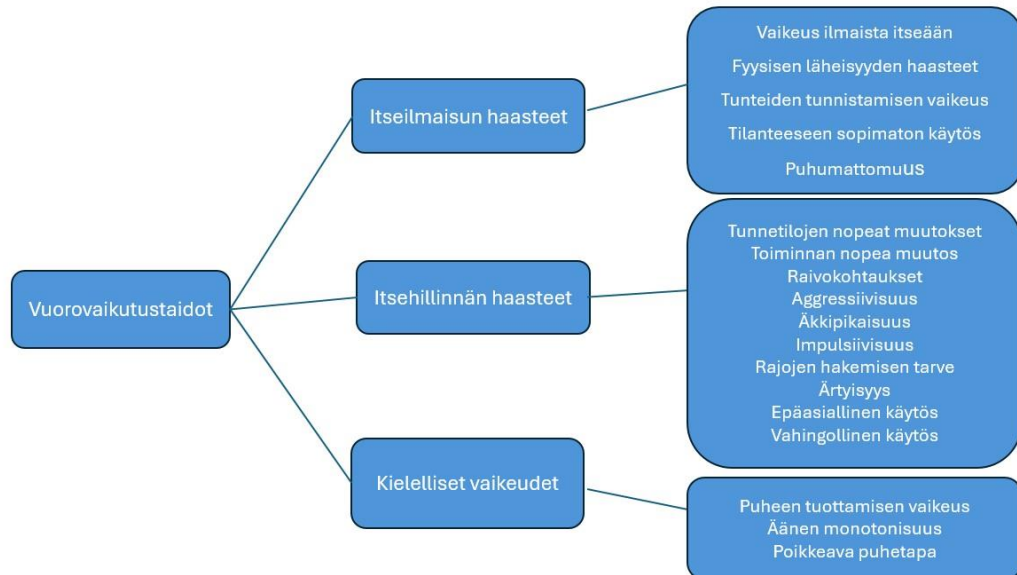

KUVIO 5. Opettajien tunnistamat nepsy-oireet keskittymisessä ja tarkkaavuudessa.

7.1.2 Vuorovaikutustaitojen haasteet

Vuorovaikutustaitojen haasteita ammatilliset opettajat kuvailivat itseilmaisun ja –hillinnän haasteina tai puutteina sekä kielellisinä haasteina (kuvio 6). Ammatilliset opettajat toivat esiin opiskelijan vaikeuden ilmaista itseään, tunnistaa omia tunteitaan, päästää toisia fyysisesti lähelleen sekä tilanteeseen sopimattoman käytöksen ja puhumattomuuden. Opiskelijoiden itsehillinnän haasteita kuvailtiin äkillisinä tilannereaktioina, kuten tunnetilojen tai toiminnan nopeina muutoksina, raivokohtauksina, aggressiivisuutena, äkkipikaisuutena, impulsiivisuutena,

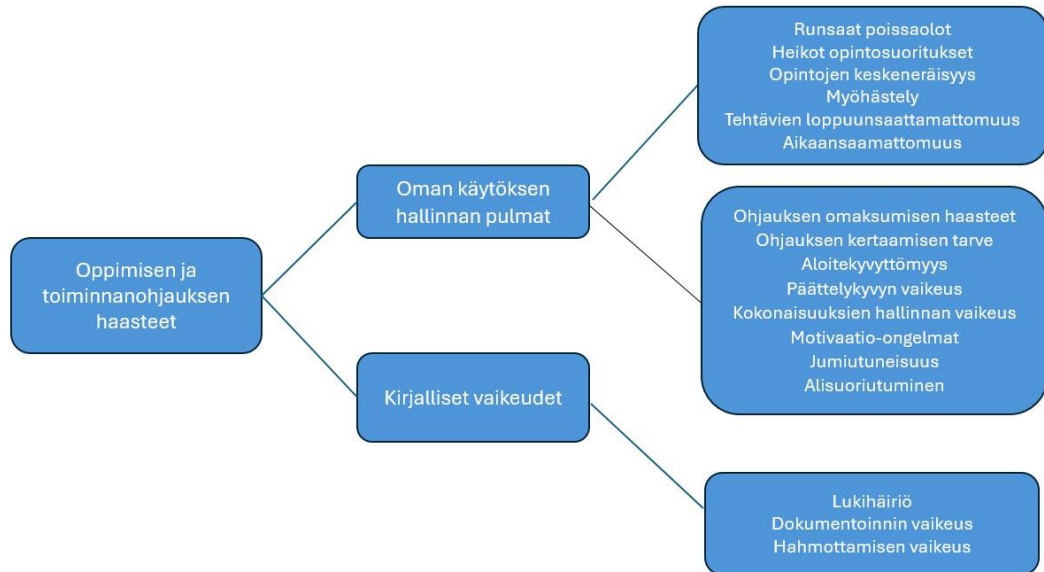
rajojen hakemisen tarpeena, ärtyisyytenä ja epäasiallisena tai vahingollisena käytöksenä. Kielellisistä haasteista ammatilliset opettajat nostivat esiin puheen tuottamisen vaikeuden, äänen monotonisuuden ja poikkeavat puhetavat.

KUVIO 6. Opettajien tunnistamat nepsy-oireet vuorovaikutustaidoissa.

7.1.3 Oppimisen ja toiminnanohjauksen haasteet

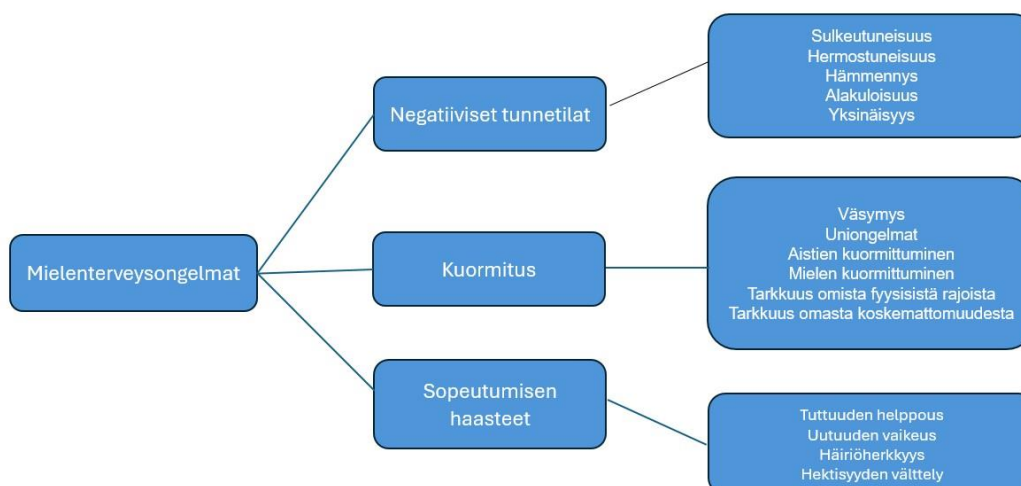
Oppimisen ja toiminnanohjauksen haasteita ammatilliset opettajat tunnistivat runsaiden poissaolojen, heikkojen opintosuoritusten, opintojen keskeneräisyyden, ohjauksen omaksumisen haasteiden ja kertauksen tarpeen, tehtävien loppuunsaattamattomuuden, myöhästelyn, aikaansaamattomuuden, aloittekyvyttömyyden, päättelykyvyn ja kokonaisuusien hallinnan vaikeuden, motivaatio-ongelmien, jumiutuneisuuden, alisuoriutumisen sekä kirjallisten vaikeuksien, kuten luki-häiriön, dokumentoinnin ja hahmottamisen vaikeuksien, kautta (kuvio 7). Tällaiset oman käytöksen hallinnan pulmat johtivat usein opetustilanteiden muokkaamiseen. Opiskelijoiden tasoerot saman ryhmän sisällä saattoivat vaihdella paljonkin, ja joskus päädyttiin pohtimaan, onko kyseinen ala opiskelijalle sopiva.

KUVIO 7. Opettajien tunnistamat nepsy-oireet oppimisessa ja toiminnanohjauksessa.

7.1.4 Mielenterveyden haasteet

Haastatteluissa ammatilliset opettajat kertoivat tunnistavansa mielenterveyden ongelmien aiheuttavan opiskelijoille haasteita pärjätä ja jaksaa opinnoissa (kuvio 8). Mielenterveysongelmien kuvattiin ilmenevän negatiivisten tunnetilojen kautta esimerkiksi paniikki- ja pelkotiloina, ahdistuneisuutena ja sulkeutuneisuutena, hermostuneisuutena, häiriöherkkyytenä, hämmennyksenä, alakuloisuutena ja yksinäisyytenä. Opiskelijoiden kuormittuneisuudesta ammatilliset opettajat toivat esiin sen esiintyvän väsymyksenä tai uniongelmina, aistien ja mielen kuormittumisena sekä fyysisten rajojen ja koskemattomuuden tarkkuutena. Haastateltavien mukaan opiskelijoilla saattoi olla myös vaikeuksia sopeutua muutoksiin. Tällöin opiskelijan voi olla vaikeaa hyväksyä uusia asioita, he pitäytyvät tutuissa asioissa ja he voivat olla herkkiä häiriöille ja hektisyydelle. Opiskelijoilla saattoi olla elämäntilanteessaan muutoksia, kuten muutto tai vanhempien ero, jotka saattoivat aiheuttaa sopeutumishaasteita.

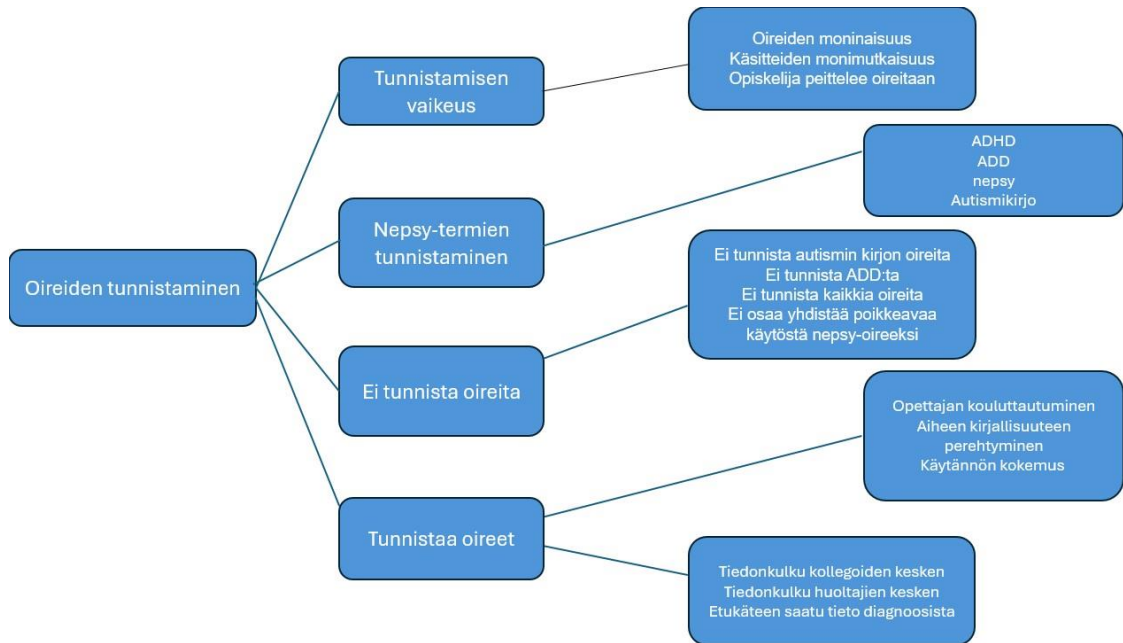

KUVIO 8. Opettajien tunnistamat nepsy-liitännäisoireet mielenterveydessä.

7.1.5 Tunnistamisen haasteet

Osalla ammatillisista opettajista oli haasteita tunnistaa nepsy-oireita, osa tunnisti niitä hyvin ja osa tunnisti opiskelijan poikkeavan käytöksen, mutta ei välttämättä yhdistänyt sitä nepsy-oireiluksi (kuvio 9). Ammatilliset opettajat kuvailivat lisäksi tunnistavansa nepsy-termejä, kuten ADHD, ADD, nepsy ja autismikirjo, mutta osalla oli hankaluuksia nimetä tai eritellä juuri niihin liittyvää oireilua. Haasteita oireiden tunnistamiseen perusteltiin esimerkiksi oireiden moninaisuudella, käsitteiden muutoksilla ja sillä, että opiskelija saattaa olla hyvin taitava peittelemään oireitaan.

Ammatilliset opettajat kertoivat heidän oman koulutustaustansa tai käytännön työkokemuksensa vaikuttaneen tunnistamiseen. Aiheen kirjallisuuteen perehtymällä ja kouluttautumalla nepsy-oireita tunnistettiin paremmin ja käytännön kokemuksen huomattiin kartuttavan taitoja, miten toimia nepsy-oireilevan nuoren kanssa koulumaailmassa. Myös tiedonkulku liittyi monien haastateltavien mielestä nepsy-oireiden tunnistamiseen. Jos he esimerkiksi saivat etukäteen tiedon opiskelijan mahdollisesta diagnoosista jostain, kuten kollegalta tai huoltajalta, he osasivat yhdistää oireilun nepsyyn liittyväksi.

KUVIO 9. Nepsy-oireiden tunnistaminen ammatillisten opettajien toimesta.

7.2 Opettajien keinot nepsy-opiskelijan opetuksessa

Toinen tutkimuskysymys käsitteli ammatillisten opettajien keinoja tukea nepsy-opiskelijaa opetustilanteissa. Tutkimusaineistosta eriteltiin 89 alkuperäisilmaisua, 150 pelkistystä, 37 ryhmittelyä, 18 alaluokkaa ja 3 yläluokkaa ja 3 pääluokkaa (kuvio 10). Ammatillisten opettajien kuvaamat keinot jaettiin pääluokkien mukaan opetustilannejärjestelyihin, lisäkoulutukseen ja yhteistyöhön.

KUVIO 10. Tutkimuskysymyksen nro. 2 aineostoanalyysin koonti.

7.2.1 Opetustilannejärjestelyt

Opetustilannejärjestelyt koostuivat opetuksen soveltamisesta ja opetustilan soveltamisesta (kuvio 11). Opetuksen soveltamiseen käytettävät keinot jaettiin karkeasti opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisiin keinoihin sekä ammatillisen opettajan yksilöllisten ominaisuuksien mukaisiin keinoihin. Opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisia keinoja ammatilliset opettajat mainitsivat olevan opiskelijan käyttämien virikkeiden vähentäminen, kohdentaminen ja salliminen, opiskelijan tarpeen mukaan annettu yksilöllinen opetus, opetustilanteiden joustavuus sekä opiskelutehtävien soveltaminen. Ammatillisten opettajien yksilöllisiin ominaisuuksiin liitettäviä keinoja olivat selkeät toimintaohjeet, ammatillisen opettajan tilannelukutaito, tunnetaidot ja reagoitavat, ammatillisen opettajan taito rakentaa luottamussuhde opiskelijaan sekä taito motivoida opiskelijaa.

Virikkeet, jotka ammatilliset opettajat näkivät nepsy-opiskelijan opetustilannetta häiritsevinä ja joiden käyttöä haluttiin välttää, olivat puhelimen käyttö ja tuolilla pyöriminen. Kohdennettavia virikkeitä, jotka ammatillisten opettajien näkemyksen mukaan autoivat opetustilanteissa nepsy-opiskelijaa keskittymään, olivat piirtäminen ja väritystehtävien tekeminen. Väritystehtävien nähtiin auttavan nepsy-opiskelijaa keskittymään erityisesti pitkinä teoriaopetuspäivinä. Virikkeet, joita tulisi joustavasti opetustilanteessa sallia, olivat opiskelijan hupun pitäminen päässä tai kuulokkeiden käyttö, käsillä näprääminen sekä liikkuminen. Liikkumisen hyödyntämistä opetuksessa kuvattiin muun muassa ”oppimispolun” rakentamisella, jossa opiskelijat voivat omaan tahtiin suorittaa oppimistehtävää liikkuen.

Yksilöllinen opetus muodostui ammatillisten opettajien mukaan riittävän ajan antamisesta opiskelijalle, vieressä olosta ja yhdessä tekemisestä, ohjeistamisesta, ohjeiden kertaamisesta sekä oppimistilannetaitojen opettamisesta. Vieressä olon ja yhdessä tekemisen tarve tuli ammatillisten opettajien mukaan esiin erityisesti opiskelijoilla, jotka tarvitsivat jatkuvaa ohjeistusta oppimistehtävästä selviämiseksi. Yksilölliseen opetukseen liittyi myös työvaltainen opiskelu, mestari-kisälli-opetus, koulupäivän lyhentäminen ja

tauottaminen sekä opetustilanteen yksilöllinen suunnittelu ja arviointi. Opetustilanteen yksilöllinen suunnittelu voi tarkoittaa esimerkiksi yksilötehtävän muuttamista työparityöskentelyksi. Ammatilliset opettajat toivat esiin myös vaihtoehtoisten kommunikointitapojen tarjoamisen, kuten yhdessä sovitun koodikielen käytön luokasta poistumiseksi, mikäli opiskelija ei pysty muun luokan kuullen puhumaan. Kommunikointia voitiin toteuttaa opiskelijan ja ammatillisen opettajan välillä esimerkiksi Teams-viestein tai ennakkoon sovituin käsimerkein.

Opetustilanteiden joustavuutta ammatilliset opettajat kuvasivat opetuksen eriyttämällä ja opiskelijan omaan tahtiin etenemisellä. Opetuksen eriyttämistä voidaan toteuttaa opetustilassa esimerkiksi antamalla osalle opiskelijoista ryhmätöitä, jotta ammatillinen opettaja voi hetkeksi aikaa vetäytyä yksilöopetukseen sitä tarvitsevan kanssa. Opiskelutehtävien soveltamista ammatilliset opettajat kertoivat toteuttavansa tehtävien yksinkertaistamisella, pilkkomisella ja kuvittamisella. Lisäksi annettua oppimistehtävää voitiin tarpeen mukaan vaihtaa, keskeyttää sen tekeminen tai toteuttaa se kotitehtävänä koulussa tekemisen sijaan. Tehtävän vaihto- tai keskeyttämistilanteeseen voitiin päätyä, jos nepsy-opiskelijan käytös oli opetustilassa liian vauhdikasta, eikä tämä sillä hetkellä pystynyt keskittymään annettuun tehtävään.

Ammatillisten opettajien saamat selkeät toimintaohjeet auttoivat äkillisten tilanteiden rauhoittamisessa. Ammatillinen opettaja voi joissakin äkillisissä pulmatilanteissa ohjata nuoren oppilaitoksen moniammatillisen tukiryhmän jäsenen vastaanotolle, tai tilannetta voitiin rauhoittaa ennakkoon laaditun ohjeen mukaisesti. Tällainen ennakkoon laadittu ohje tai toimintamalli auttoi hallitsemaan äkillisesti muuttuvia opetustilanteita, joissa opetusta ei voitu toteuttaa alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Tilanne vaatii ammatilliselta opettajalta tilannelukutaitoa, jotta opiskelijan levottomuuteen tai muunlaiseen tunteiden kuuhuntaan voitiin oikealla tavalla vastata. Tällaisessa tilanteessa ammatillinen opettaja saattoi myös ottaa opiskelijan sivummalle muista opiskelijoista, ja rauhoittaa häntä kahdenkeskisellä keskustelulla.

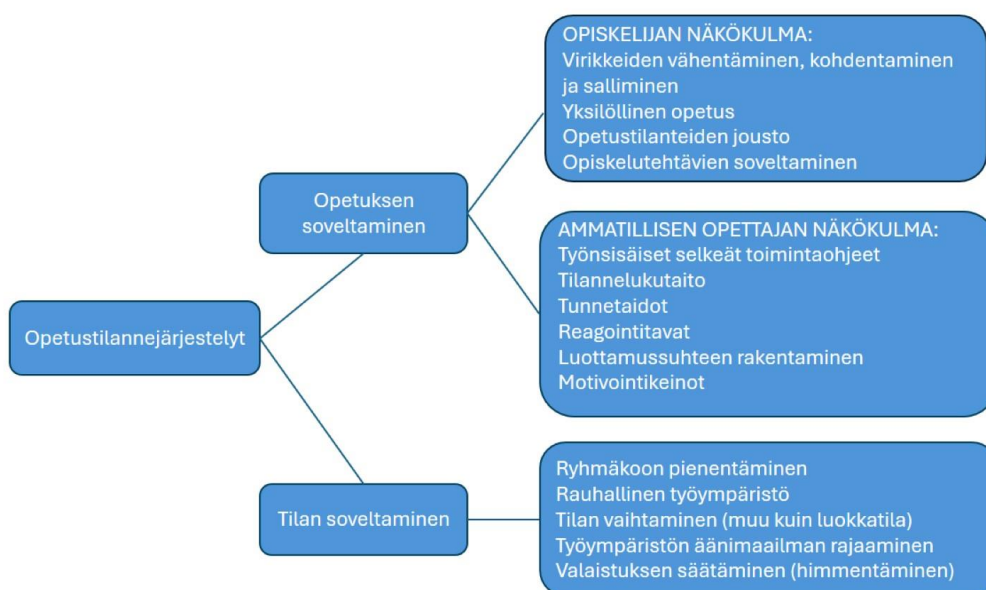
Ammatillisen opettajan henkilökohtaiset tunnetaidot liittyivät opiskelijan tunteiden sanoituksen taitoon, opiskelijan aitoon kohtaamiseen, joustavuuteen ja

läsnäoloon. Tilannelukutaitoinen ammatillinen opettaja huomioi opetustilanteissa nepsy-opiskelijan jaksamisen ja voimavarat. Turvallisuuden tunteen ja luottamuksen ilmapiirin luominen opettajan ja opiskelijan välille katsottiin keinoiksi opetuksen ja yhteistyön onnistumiselle. Rauhoittamisen keinoista haastatteluissa tuotiin esiin nepsy-opiskelijan oikeiden sanavalintojen käyttö, anteeksipyyntö omista heikoista sanavalinnoista, puheäänien voimakkuuden lasku sekä opiskelijan ohjaaminen rauhallisempaan tilaan.

Opiskelijan motivointikeinoina ammatilliset opettajat kertoivat käyttäneensä houkuttelua, kannustamista, vastuunantoa, vastuuttamista omasta oppimisesta sekä opiskelijan osallistamista opetukseen. Houkuttelukeinona ammatilliset opettajat toivat esiin opiskelijalle kohdennettua puhetta esimerkiksi tilanteessa, jossa nepsy-opiskelijaa tarvitsi houkutella pois pöydän alta takaisin työpöydän ääreen. Opiskelijan kouluun saapumisen kannustamiseksi jotkut ammatilliset opettajat tarjosivat opiskelijalle lyhyempää koulupäivää kotiin jäämisen sijaan tai loivat kouluympäristöstä kotia houkuttelevamman paikan esimerkiksi kaakaon ja pullan avulla. Opetukseen osallistamista kuvattiin toteutettavan muun muassa antamalla opiskelijalle mahdollisuus oppiaineen asiasisällön esittämiseen oman kokemuksensa kautta. Tällaisessa yhteydessä opiskelijaa kannustettiin rohkeasti jakamaan työkokemuksiaan. Vastuunantoa ammatilliset opettajat toteuttivat muun muassa ryhmätyötilanteissa, joissa ryhmälle annettiin oppimistehtävä ja heidät vastuutettiin tekemään tehtävä yhdessä sekä huolehtimaan kaikkien ryhmän jäsenten jaksamisesta.

Opetustilannejärjestelyt-päälukun alle kuuluva tilan soveltaminen koostuu opetustilan muokkaamisesta nepsy-opiskelijan oppimista tukeväksi. Tähän kuuluvia keinoja olivat ammatillisten opettajien mukaan ryhmäkoon pienentäminen, rauhallisen työympäristön valinta, tilan vaihtaminen sopivampaan, työympäristön äänimaailman rajaaminen sekä valaistuksen himmentäminen. Ryhmäkoon pienentämisen keinoiksi ammatilliset opettajat kuvasivat pienryhmätehtävät, joita voitiin toteuttaa opetustilan ulkopuolella. Tällöin opiskelijat saivat hakeutua itselleen sopivampaan tilaan, jossa he kokivat tehtävän tekemisen tavanomaista opetustilaa miellyttävämpänä. Tila voitiin vaihtaa ammatillisten opettajien mukaan tavanomaisen opetustilan sijaan ulos.

Näin voitiin tarjota liikkumista nepsy-opiskelijoille keskittymistä kohentavana keinona. Ryhmäkoko voitaisiin pienentää myös samanaikaisopetuksen keinoin, mikäli se olisi mahdollista. Tällöin yhden ammatillisen opettajan sijaan ryhmän kanssa toimisi useampi opettaja, eikä opetuksen riittävästä tuesta jouduttaisi tinkimään. Ammatillisten opettajien mukaan työparina voisi toimia erityisopettaja ja tarvittaessa ammatillinen ohjaaja. Opetustilan äänimaailmaan voitiin vaikuttaa sulkemalla luokan ovi, jolloin keskittymistä häiritsevä käytävähäly ei kantautuisi luokkaan. Näissä äänimaailman rajaamistilanteissa tuotiin esiin tärkeänä huomiona se, että luokkatilan ”avoimuuden tunne” säilytettiin niille opiskelijoille, joille fyysisesti suljettu tila aiheutti ahdistuksen tunnetta. Näiden nepsy-opiskelijoiden kanssa ammatillinen opettaja sopi, että luokasta sai tarvittaessa poistua jaloittelemaan.

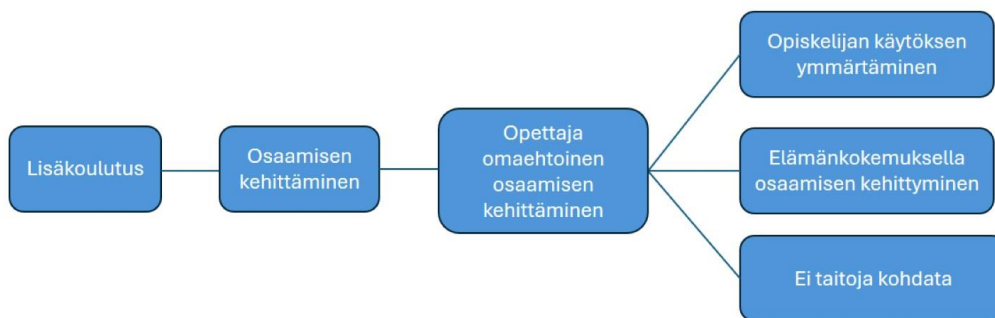

KUVIO 11. Opetustilannejärjestelyt ammatillisten opettajien kuvaamina keinoina.

7.2.2 Lisäkoulutus

Lisäkoulutuksella ammatilliset opettajat tarkoittivat tässä tutkimuksessa osaamisensa kehittämistä (kuvio 12). He toivat haastatteluissa esiin lisäkoulutuksen tarpeellisuuden siitä näkökulmasta, että kaikki eivät kokeneet tunnistavansa varmuudella nepsy-oireita tai eivät omanneet taitoja kohdata nepsy-häiriöistä nuorta. Ammatilliset opettajat näkivät lisäkoulutuksen keinona

omaehtoiselle osaamisen kehittämiseksi, joka olisi keino oppia ymmärtämään nepsy-opiskelijan käyttäytymistä. He toivat esiin myös elämäkokemuksen myötä lisääntyneen nepsy-osaamisen yhdeksi keinoksi oppia toimimaan heidän kanssaan.

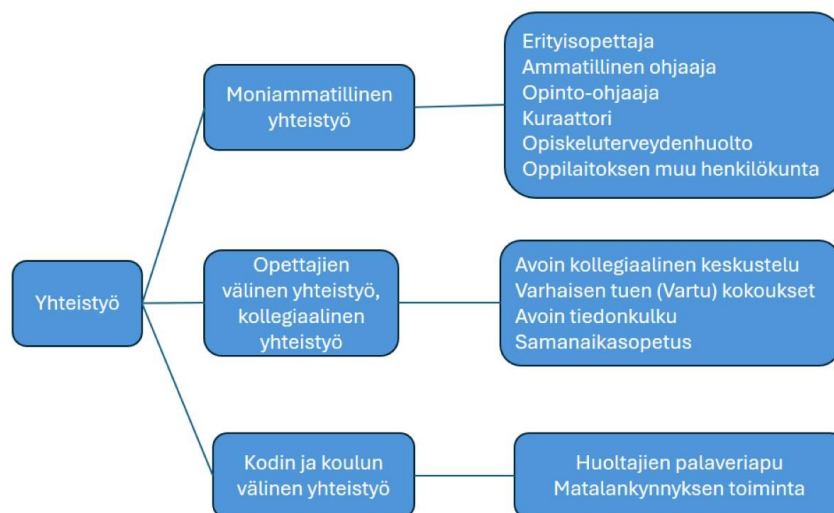
KUVIO 12. Lisäkoulutus ammatillisten opettajien kuvaamana keinona.

7.2.3 Yhteistyö

Yhteistyö oli ammatillisten opettajien kertoman mukaan oppilaitoksen toimijoiden välistä moniammatillista yhteistyötä, opettajien eli kollegoiden välistä yhteistyötä sekä koulun ja kodin välistä yhteistyötä (kuvio 13). Moniammatillista yhteistyötä ammatillisten opettajien mukaan oli erityisopettajan, opinto-ohjaajan, ammatillisen ohjaajan, kuraattorin, opiskeluterveydenhuollon tai oppilaitoksen muuhun henkilökuntaan kuuluvan kanssa tehtävää työtä. Ammatilliset opettajat toivat esiin yhteistyön keinoksi toimia omaopettajan roolissa osana opiskeluhuoltoa. Moniammatillista yhteistyötä kuvattiin osittain erittäin helpoksi tiimityöksi, jossa oppilaitoksen tukipalveluiden henkilöstön apu oli helposti heidän saatavillaan työpäivän aikana. Oppilaitoksen tukipalveluiden antamaa apua kuvattiin tarvittavan äkillisessä tilanteessa, kun ammatillinen opettaja ei ennättänyt tukemaan opiskelijaa riittävästi tai tilanne vaati ammatillisen opettajan arvion mukaan oppilaitoksen toisen ammattilaisen, kuten kuraattorin, osaamista. Moniammatillisen yhteistyön yhtenä keinona nähtiin ammatillisen ohjaajan mukanaolo opetustilanteessa, jossa opiskelija voitiin ohjata tämän

yksilöohjaukseen tai erityisopettajalle. Moniammatillista yhteistyötä koettiin tarvittavan tilanteessa, jossa opiskelijalle tuli suunnitella tuetumpaa opiskelupaikkaa. Näissä tilanteissa ammatillinen opettaja oli havainnut opiskelijan suuren tuentarpeen sekä saatavilla olevan tuen riittämättömyyden tilanteeseen nähden.

Opettajien välistä yhteistyötä ammatilliset opettajat kuvasivat avoimen kollegiaalisen keskustelun, varhaisen tuen (vartu) kokousten, avoimen tiedonkulun sekä aiemmin mainitun samanaikaisopetuksen kautta. Omien tiimien sisälle toivottiin avointa ja keskustelevaa ilmapiiriä. Varhainen kollegiaalinen tiedonjako nähtiin merkittävänä keinona pulmatilanteiden ennaltaehkäisyssä. Ammatilliset opettajat toivoivat avointa tiedonsiirtoa toteutettavan myös peruskoulun kanssa, kun opiskelija oli siirtymässä sieltä ammatillisiin opintoihin. Kodin ja koulun välistä yhteistyötä ammatilliset opettajat kuvasivat osittain helpoksi ja matalan kynnyksen toiminnaksi. Yhteistyötä toteutettiin ammatillisten opettajien mukaan esimerkiksi tilanteissa, joissa tarvittiin huoltajilta palaveriapua opiskelijan asioissa.

KUVIO 13. Yhteistyö ammatillisten opettajien kuvaamana keinona.

7.3 Opettajien tuen tarve nepsy-opiskelijan opetustilanteissa

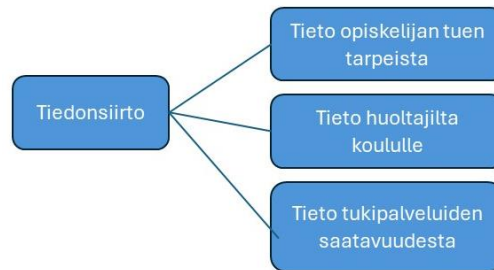
Kolmas tutkimuskysymys käsitteli ammatillisten opettajien itsensä kokemaa tuen tarvetta nepsy-oireisen opiskelijan kanssa työskentelyyn. Kolmatta tutkimuskysymystä koskevasta aineistoanalyysistä eriteltiin 31 alkuperäisilmaisua, 45 pelkistystä, 34 ryhmittelyä, 23 alaluokkaa, 10 yläluokkaa ja lopulta 4 pääluokkaa (kuvio 14). Ammatillisten opettajien kuvailemat tuen tarpeet jaettiin pääluokkien mukaan yhteistyöhön, tiedonsiirtoon, osaamisen kehittämiseen ja opetustilanteiden toimintasuunnitelmiin.

KUVIO 14. Tutkimuskysymys nro. 3 aineistoanalyysin koonti.

7.3.1 Yhteistyö

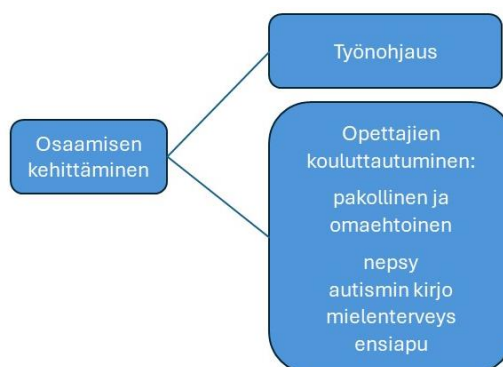
Ammatilliset opettajat toivoivat sujuvaa yhteistyötä moniammatillisesti, opetushenkilöstön kesken ja kodin ja koulun välillä (kuvio 15). Moniammatillinen yhteistyö opiskelun tukipalveluiden kanssa korostui opettajien puheissa. Tukipalveluista ammatilliset opettajat nostivat esiin esimerkiksi opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajan, kuraattorin, opinto-ohjaajan ja erityisopettajan. Tärkeiksi seikoiksi haastatteluissa nousivat myös avoin keskustelukulttuuri kollegoiden kesken sekä vertaistuen merkitys. Ammatilliset opettajat esittivät tarvitsevansa rehellistä keskustelua työyhteisössä haastavien tilanteiden purkuun ja ennaltaehkäisyn mahdollistamiseksi. Yhteistyö kodin ja koulun välillä koettiin myös tärkeäksi tukikeinoksi ammatillisten opettajien kesken. Kun kommunikaatio opiskelijan

KUVIO 16. Tiedonsiirto ammatillisten opettajien toivomana lisätukena.

7.3.3 Osaamisen kehittäminen

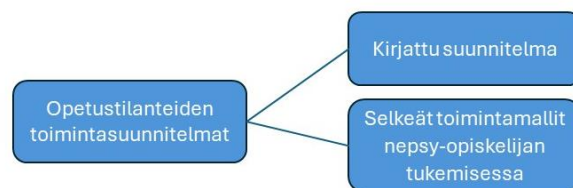
Nepsy-opiskelijoiden kanssa työskentelyä varten ammatilliset opettajat esittivät oman osaamisensa kehittämistä (kuvio 17). Esimerkkejä ehdotettiin työnohjauksen, omaehtoisen ja kaikille opettajille pakollisen koulutuksen puolesta. Työnohjaus parantaisi ammatillisten opettajien mukaan työssä jaksamista. Omaehtoinen tai pakollinen lisäkoulutus keskittyisi nepsy- tai autismikirjon asioihin, mielenterveyden asioihin ja ensiapuun. Lisääntynyt tietoisuus nepsy-häiriöistä auttaisi ammatillisia opettajia tunnistamaan opiskelijoiden tukitarpeita paremmin. Näin ollen he kykenisivät myös toimimaan itsevarmemmin tilanteissa, joihin liittyy opiskelijan nepsy-oireilua.

KUVIO 17. Osaamisen kehittäminen ammatillisten opettajien toivomana lisätukena.

7.3.4 Opetustilanteiden toimintasuunnitelmat

Ammatilliset opettajat esittivät opetustilanteiden toimintasuunnitelmia työnsä tueksi (kuvio 18). Nepsy-oireiden tunnistamisen käydessä helpommaksi ja toimintakeinojen tullessa tutummaksi, ammatilliset opettajat ja muu opetushenkilökunta kykenisi laatimaan selkeitä toimintasuunnitelmia niiden pohjalta. Konkreettisiin ja kirjattuihin suunnitelmiin pääsisi palaamaan aina uudestaan tarpeen tullen. Selkeät suunnitelmat tukisivat ammatillisia opettajia tukemaan opiskelijoitaan erilaisissa opetus- ja oppimistilanteissa.

KUVIO 18. Opetustilanteiden toimintasuunnitelmat ammatillisten opettajien toivomana lisätukena.

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyön yhtenä tutkimuskysymyksenä oli selvittää, miten ja millaisia neuropsykiatristen häiriöiden oireita ammatilliset opettajat tunnistavat opiskelijoissa. Ammatillisten opettajien tunnistamista nepsy-oireista nousi haastatteluissa vahvimmin esiin viittaukset aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöön liittyen. Suurimmalle osalle tutkimukseen osallistuneista ammatillisista opettajista oli suhteellisen helppoa tunnistaa ryhmästä ne nuoret, joiden käytöksessä esiintyi normaalista poikkeavaa levottomuutta, säätämistä tai vilkkautta. Nämä oireet yhdistyvät herkästi ADHD:hen, sillä siinä esiintyy keskittymisen ongelmaa, impulsiivisuutta ja hyperaktiivisuutta (Rief 2016, 3). Ammatilliset opettajat tunnistivat opiskelijoissa myös autismikirjon häiriöön (engl. Autism Spectrum Disorder, ASD) viittaavia oireita. Tällaisia olivat muun muassa nuoren puhumattomuus tai monotoninen puheääni, fyysisen läheisyyden haasteet sekä itseilmaisun vaikeudet. ASD:lle on ominaista toimintakykyä haittaavat, laaja-alaiset ja pysyvät sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation erityispiirteet (Autismikirjon häiriö: Käypä hoito -suositus 2024).

Opinnäytetyön toisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää, millaisia keinoja ammatillisilla opettajilla oli käytössään nepsy-opiskelijoiden opetuksessa. ADHD:n keskeisin psykososiaalinen hoitomuoto on käyttäytymishoito, johon kuuluu selkeät ja lyhyet ohjeet, tekemisen jakaminen osatavoitteisiin, onnistumisesta palkitseminen, päivän selkeä struktuuri ja rangaistuksilla ohjaamisen välttäminen (Puustjärvi 2017). Ammatilliset opettajat toivat esiin käyttämiään keinoja, jotka viittasivat ADHD:n käyttäytymishoitoon ilman, että he nimesivät sen olleen tarkoituksellisesti käyttäytymishoitoa. Ammatilliset opettajat tunnistivat muun muassa nepsy-opiskelijoille annettujen oppimistehtävien kertaustarpeen sekä havaitsivat oppimistehtävien pilkkomisen pienempiin osiin helpottaneen nepsy-opiskelijan oppimista. He olivat havainneet nepsy-opiskelijoiden tarpeen yksilölliseen opetukseen ja käyttivät opetuksen

tukikeinona muun muassa opiskelijan vieressä oloa. Ammatilliset opettajat nimesivät käyttämiään nepsy-opiskelijoiden houkuttelu-, motivointi- ja palkitsemiskeinoja. Osa käytti houkutteluun pullan tarjoamista ja osa lupauksia lyhyemmästä koulupäivästä. Näillä keinoilla he motivoivat nepsy-opiskelijaa koulussa viihtymiseen sekä kouluun saapumiseen. Ammatilliset opettajat eivät tässä tutkimuksessa tuoneet esiin tietoista päivän strukturointia, vaan opetustilanteet kuvautuivat pääsääntöisesti hyvinkin hektisinä ja usein nopeaa reagointia vaativina tilanteina.

Ammatilliset opettajat ilmaisivat huolensa opetustilanteiden vaarallisuudesta, kun opiskelija käyttäytyy arvaamattomasti. Työsaleissa todettiin olevan välineistöä, joka väärinkäyttötynä voisi uhata lähellä olevien ihmisten turvallisuutta. Näihin tilanteisiin ammatilliset opettajat toivoivat selkeitä ohjeita, jotta he voisivat ennaltaehkäistä tilanteiden eskaloitumista. ADHD-oireisen impulsiivisuus lisää tapaturmien ja väkivaltatilanteiden riskiä sekä uhrina että tekijänä (Puustjärvi ym. 2018). Ammatillisten opettajien tunnistama väkivallan riski tai tapaturmien uhka on aiheellista huomioida yhtenä työturvallisuutta ja -hyvinvointia vaarantavana tekijänä.

Ammatilliset opettajat toivat tutkimuksessa esiin heiltä vaadittavan keinoja opetustilanteiden joustavuuteen. Joustavuutta vaativiksi tilanteiksi he nimesivät muun muassa työtehtävien nopean uudelleenorganisoinnin, kun nepsy-opiskelijan käytös muuttuu liian levottomaksi. Keinoina he toivat esiin koulutehtävän muuttamisen kotitehtäväksi sekä työsaliopetuksen vaihtamisen rauhallisemmaksi teoriaopetuksesi. ADHD-oireisilla nuorilla on hankaluuksia keskittyä opetukseen opetustiloissa häiriökäyttäytymisen vuoksi (Xiaoli ym. 2014; Gibbs 2017). Ammatillisten opettajien kokemus nepsy-opiskelijoiden keskittymisen haasteista opetustilanteissa mukailee muissa tutkimuksissa esiteltyjä käyttäytymismalleja. Oppimista hankaloittavia tekijöitä ovat tarkkaavuus- ja ylivilkkausoireiden lisäksi luku- ja kirjoitustaidon ongelmat, kommunikoinnin ja itseilmaisun vaikeudet sekä emotionaaliset vaikeudet (Kent ym. 2010).

Nepsy-opiskelijoille tyypillinen oppimisen haasteiden moninaisuus tukee tässä tutkimuksessa esiin tullutta ammatillisten opettajien toivetta samanaikaisopetuksesta sekä erityisopettajan lisätuesta. Erityisopetuksen resurssit ovat toisella asteella erilaiset kuin perusopetuksessa, joten tukea tarvitsevalle nuorelle voi siirtyminen perusopetuksen erityisopetuksesta olla merkittäväkin muutos (Sandberg 2018). Lukio-ikäisille pojille tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että ADHD-oireisen riski keskeyttää opinnot ovat todennäköisemmät kuin nuorella, joilla ei ole ADHD:ta (Kent ym. 2010). Ammatillisten opettajien toivoma opetustilanteiden lisätuki on siis hyvinkin perusteltu keino auttaa nepsy-nuoria selviytymään opinnoistaan. Virikkeet tunnistettiin aikaisemmassa kappaleessa sekä oppimista tukevinä, että häiritsevinä tekijöinä.

Ammatilliset opettajat tunnistivat nepsy-opiskelijoiden herkkyyden ympäristön ärsykeille ja osasivat muokata oppimisympäristöjä vähemmän aisteja kuormittaviksi. Keinoina aistikuormituksen vähentämiseksi ammatilliset opettajat saattoivat keskeyttää opetuksen, muuttaa opetustehtävä suoritustapaa sekä tarvittaessa vaihtaa opetustilan vähemmän nepsy-opiskelijan aisteja kuormittavaksi. Neuropsykiatrisiin häiriöihin liittyy usein aistisäätelyn vaikeuksia, jolloin aistikuormituksen vähentäminen ja rauhoittavien ympäristöjen tarjoaminen on tärkeää (Savikuja ym. 2022).

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Koko opinnäytetyöprosessin ajan noudatettiin tutkimustyön eettisiä periaatteita. Tieteellinen tutkimus on eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa sekä sen tulokset ovat uskottavia, kun tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaisesti hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita ovat rehellisyys, luotettavuus, vastuunkanto sekä arvostus. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2024.) Tutkimusetiikassa on kyse toimintatavoista, joita tutkijan tulee noudattaa tuottaakseen kestäväää tietoa ja kohdellakseen tutkimuksensa kohteena olevia ihmisiä hyvin (Vuori 2021).

Opinnäytetyö sisälsi materiaalia, jonka tuottivat muut ihmiset haastattelun muodossa. Aineiston hankintaa varten laadittiin tietosuojaseloste ja aineistohallintasuunnitelma, joka sisälsi tarkat tiedot siitä, miten aineisto kerätään, miten sitä säilytetään ja miten se poistetaan prosessin päätteeksi. Tietosuojavaltuutetun toimiston (n.d.) mukaan tietosuojasta huolehtiminen turvaa tutkittavien luottamusta tieteelliseen tutkimukseen. Tutkimuksessa henkilötietojen käsittelytavat tulee suunnitella ennen tutkimuksen aloittamista ja koko tiedon elinkaaren ajalta. (Tietosuojavaltuutetun toimisto n.d.) Aineistohallinnan suunnittelulla varmistetaan tutkimusaineiston suhteen noudatettavat hyvän tieteellisen käytännön toimet. Lisäksi sillä varmistetaan, ettei tutkimusaineisto vaarannu missään tutkimuksen vaiheessa ja että aineiston jatkokäyttö tutkimuksen jälkeen mahdollistuu. (Tietoarkisto n.d.) Opinnäytetyön aineistohallintasuunnitelma ja tietosuojaseloste hyväksyttiin opinnäytetyön ohjaajalla sekä haastatteluun osallistuneiden ammatillisten opettajien yhteyshenkilöllä.

Tutkimuksen luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä ylläpidettiin laatimalla yleinen sähköinen tiedote (liite 2) tutkimukseen osallistumisesta. Tutkittavalta edellytetään saatavaksi tietoon perustuva eettinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta, kun tutkittava on niin sanotussa tutkimusvuorovaikutuksessa tutkijaan. Antaakseen suostumuksensa, tutkittavan tulee saada riittävästi tietoa tutkimuksesta ja omista oikeuksistaan tutkittavana. (Kuula-Luumi 2021.) Opinnäytetyötä varten laaditussa tiedotteessa kerrottiin, millaisesta tutkimuksesta on kyse ja mitä osallistujilta odotetaan. Osallistujat ilmoittautuivat vapaaehtoisesti haastatteluun, ja jokaisen oli toimitettava suostumuslomake (liite 3) allekirjoitettuna tutkimuksen tekijöille joko sähköisesti tai paperisena versiona. Ilmoittautuneet osallistujat saivat halutessaan perua osallistumisensa missä tutkimuksen vaiheessa tahansa ilman, että siitä aiheutuisi heille haittaa. Haastatteluun ilmoittautui ammatillisia opettajia useammalta eri opintoalalta, mikä osaltaan paransi tutkimusaineiston sovellettavuutta.

Tutkimukseen osallistuneiden ammatillisten opettajien anonymiteettiä turvattiin monin eri keinoin. Henkilötietoihin tai opintoaloihin liittyviä tunnistetietoja ei käytetty, eikä tutkimuksessa vertailtu ammattialoja toisiinsa, vaan aineistoa

käsiteltiin yhtenä kokonaisuutena. Haastatteluista saadut ääni- ja kuvatallenteet säilytettiin salasanasuojatussa pilvipalvelussa. Haastattelujen tallenteet litteroitiin kirjalliseen muotoon sanasta sanaan kuten ne oli tallenteissa ilmaistu, ja tutkimusaineistoa käsittelivät vain tutkimuksen tekijät. Litteroitu teksti säilytettiin erillään Word-asiakirjana salasanasuojatussa yliopiston pilvipalvelussa. Ääni- ja kuvatallenteet ja litteroitu teksti säilytettiin vain välttämättömän ajan ja tuhottiin heti, kun tarvittava aineisto oli saatu koottua opinnäytetyöhön.

Haastattelutilanteessa huomioitiin mahdollisesti vaikuttavat henkilötekijät. Niissä haastatteluissa, joissa osallistuja oli toiselle tutkimuksen tekijälle tuttu, haastattelijana toimi tutkimuksen tekijöistä se, jolle osallistuja ei ollut entuudestaan tuttu. Toinen tutkimuksen tekijä toimi tällöin tarkkailijan roolissa. Tällä tietoisella valinnalla pyrittiin minimoimaan haastattelijan ja haastateltavien suhteen vaikutus tutkimustulokseen ja lisäämään tutkimuksen luotettavuutta.

8.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksessa selvitettiin ammatillisten opettajien kokemuksia nepsy-oireisten nuorten tukemisesta opetustilanteissa. Tulosten mukaan ammatilliset opettajat tunnistivat koulutuksestaan ja työkokemuksestaan riippuen hyvin vaihtelevasti neuropsykiatrisia oireita. Osa ammatillisista opettajista ei tunnistanut oireita välttämättä lainkaan ja osa pystyi listaamaan oireita luettelomaisesti. Tunnistettavuuteen vaikutti selvästi se, millaista aikaisempaa tietoa ammatillisella opettajalla oli näistä kehityksellisistä häiriöistä, ja olivatko he hankkineet koulutusta nepsy-teemoihin liittyen. Ammatilliset opettajat toivat esiin nepsy-koulutuksen puutteen yhtenä oireiden tunnistamista hankaloittavana tekijänä. Tutkimuksessa havaittiin, että niillä ammatillisilla opettajilla, joilla oli enemmän tietoa nepsy-oireista, oli myös enemmän keinoja tukea heitä vaihtelevissa opetustilanteissa. Ne ammatilliset opettajat, joille nepsy-oireisto oli vieraampaa, hakivat tukea herkemmin oppilaitoksen tukipalveluiden henkilökunnalta. Opiskelun tukipalveluiden käyttöä lisäsi myös opetettavan ryhmän suuri koko sekä opiskelijoiden tukitarpeiden vaativuus.

Nepsy-oireiden tunnistamisen haasteista huolimatta kaikilla ammatillisilla opettajilla oli keinoja tukea nepsy-opiskelijaa opetustilanteissa. He onnistuivat vaihtelevasti sekä kohentamaan nepsy-opiskelijoiden keskittymistä opetustilanteissa että lisäämään opiskeluympäristön toimivuutta erilaisin keinoin. Opetusta ja opetustilaa pystyttiin muokkaamaan joustavasti, jos nepsy-opiskelijan kuormittumista havaittiin. Lisäksi ammatilliset opettajat kokivat samanaikaisopetuksen ja erityisopetuksen antaman lisätuen merkittäväksi keinoksi turvata nepsy-opiskelijoiden oppimista. Ammatillisten opettajien mukaan näitä opetukseen liittyviä keinoja tulisi mahdollisuuksien mukaan lisätä ammatillisissa oppilaitoksissa.

Tutkimuksesta selvisi, että ammatilliset opettajat kokevat tarvitsevansa tukea yhteistyön ja tiedonjaon muodossa työskennellessään nepsy-opiskelijoiden kanssa. Avoin keskustelukulttuuri työyhteisössä kehittäisi opettajien yhteisiä päämääriä, jotka liittyvät opiskelijoiden oppimisen tukemiseen. Ammatilliset opettajat kokivat hyötyvänsä aiheeseen kouluttautumisesta. Nepsy-koulutus voitaisiin toteuttaa pakollisena koulutuksena kaikille opettajille. Tämä ammatillisen opettajan ehdotus sai tukea muilta haastatteluun osallistuneilta. Kaikkien opettajien lisääntyvä tietoisuus nepsy-häiriöistä ja niihin liittyvistä hallintakeinoista voisi parantaa valtakunnallisesti nepsy-opiskelijoiden oppimista ja opinnoissa pärjäämistä.

Ammatilliset opettajat toivat esiin näkemyksiään siitä, miten he pystyisivät entistä paremmin tukemaan opiskelijoitaan oppimaan. He toivoivat konkreettisia ylöskirjattuja toimintamalleja, joita he voisivat käyttää nepsy-oireisen opiskelijan oppimisen tukemiseen. Jatkotutkimusaiheena tälle tutkimukselle voisi olla projekti, jossa luodaan hyväksi havaittujen keinojen pohjalta suunnitelmalliset toimintamallit nepsy-opiskelijoiden ohjaukseen ja opetukseen. Toimintamallit ja -suunnitelmat pitäisivät sisällään tietopaketin yleisimmistä neuropsykiatrisista häiriöistä, ja miten ne yleisimmin ilmenevät erilaisissa oppimistilanteissa. Tietopaketin lisäksi voitaisiin luoda opettajan opas, johon on koottu opettajien käytännön kokemuksen kautta toimivimpia keinoja nepsy-opiskelijan opetus- ja oppimistilanteisiin. Oppaaseen ja toimintamalleihin tulisi perehtyä ajan kanssa

esimerkiksi erillisen koulutuksen muodossa, jotta opettajat osaisivat ottaa niitä käyttöön oikean tarpeen tullen.

LÄHTEET

ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö): Käypä hoito –suositus. 2019. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Lastenneurologisen yhdistys ry:n, Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen ja Suomen Nuorisopsykiatrisen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu: 2.1.2024. <https://www.kaypahoito.fi/hoi50061?tab=suositus>

Aejmelaeus, R., Hartikainen, K., Kaila K., Keltto, T., Korkeila, J., Larivaara, M., Lisko, I., Lähteenkorva, S., Ojanen, V., Pyykkö, M., Ristikari, T., Sajaniemi, N. & Unkila, K. 2022. Inhimillisesti kestävä, aivoterveyttä tukeva yhteiskunta. Kansallinen aivoterveystoimio. Viitattu 12.5.2023. https://www.aivoliitto.fi/site/assets/files/22541/inhimillisesti_kestava-_aivoterveystoimio_tukeva_yhteiskunta_saavutettava.pdf

Asetus opetustoimen kelpoisuusvaatimuksista 14.12.1998/986. Viitattu: 14.3.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986>

Aurini, J., Heath, M. & Howells, S. 2022. The How to of Qualitative Research. Toinen painos. Thousands Oaks: SAGE Publications. Viitattu: 2.2.2024. Vaatii käyttöoikeuden. [https://bookshelf.vitalsource.com/reader/books/9781529765205/epucfi/6/26\[%3Bvnd.vst.idref%3Ds9781529770292.i453\]/4/2\[s9781529770292.i453\]/24\[s9781529770292.i468\]/10/4/3:237\[the%2Cm](https://bookshelf.vitalsource.com/reader/books/9781529765205/epucfi/6/26[%3Bvnd.vst.idref%3Ds9781529770292.i453]/4/2[s9781529770292.i453]/24[s9781529770292.i468]/10/4/3:237[the%2Cm)

Autismikirjon häiriö: Käypä hoito -suositus. 2024. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen, Suomen Nuorisopsykiatrisen Yhdistyksen, Suomen Kehitysvammalääkäreiden, Suomen Lastenneurologisen Yhdistyksen ja Suomen Psykiatriyhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu: 21.4.2024. <https://www.kaypahoito.fi/hoi50131>

Autismiliitto. 2023. Neurokehitykselliset häiriöt. Verkkosivu. Viitattu 24.2.2023. <https://autismiliitto.fi/autismi/erilaista-autismia/neuropsykiatriset-hairiot/>

Braude, S. & Dwarica, W. 2020. 'Teachers' experiences of supporting learners with attention-deficit hyperactivity disorder: Lessons for professional development of teachers'. South African Journal of Childhood Education 10(1), a843. Viitattu 26.2.2024. <https://doi.org/10.4102/sajce.v10i1.843>

Erskine, H. E., Norman, E.R., Ferrari, A. J., Chan G. C. K., Copeland, E., Whiteford H. A. & Scott, J. G. 2016. Long-Term Outcomes of Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder and Conduct Disorder: A Systematic Review and Meta-Analysis Viitattu: 16.2.2024. <https://www.sciencedirect-com.libproxy.tuni.fi/science/article/pii/S0890856716311571?via%3Dihub>

Evans, S., Schultz, B. & DeMars, C. 2014. High school-based treatment for adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder: Results from a pilot study examining outcomes and dosage. Viitattu 7.6.2023. Vaatii

käyttöoikeuden. <https://www.proquest.com/education1/docview/1634478743/A1CE10F84FB44F54PQ/3?accountid=14242&sourcetype=Scholarly%20Journals>

Flick, U. 2022. Doing interview research. SAGE Publications Ltd. Viitattu 22.02.2024. Vaatii käyttöoikeuden. [https://bookshelf.vitalsource.com/reader/books/9781529770322/epubcfi/6/10\[%3Bvnd.vst.idref%3Ds9781529770339.i24\]!/4](https://bookshelf.vitalsource.com/reader/books/9781529770322/epubcfi/6/10[%3Bvnd.vst.idref%3Ds9781529770339.i24]!/4)

Gibbs, K. 2017. Australian adolescent boys with attention deficit/hyperactivity disorder (AD/HD): teacher and teaching factors that assess the efficacy of reducing unwanted behaviours within the classroom environment. Australian journal of Learning Difficulties. Viitattu 12.5.2023. Vaatii käyttöoikeuden. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1080/19404158.2017.1393626>

Günther, K. & Hasanen, K. 2021. Tutkimuksen kulku. Teoksessa: Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 24.2.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/tutkimuksen-kulku/>

Günther, K., Hasanen, K. & Juhila, K. 2021. Johdanto: Analyysi ja tulkinta. Teoksessa: Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 24.2.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/>

Hermanson, E. ja Sajaniemi, N. 2018. Nuoruuden kehitys – mitä tapahtuu pinnan alla? Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Verkkosivu. Viitattu: 1.4.2024. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14286>

Hokkanen, L., Laasonen, M., Klenberg, L., Koponen, T., Peltomaa, K., Närhi, V. & Kuntoutuksen vaikuttavuustyöryhmä. 2021. Neuropsykologisen kuntoutuksen vaikuttavuus lapsilla ja nuorilla – systemaattisten sateenvarjokatsausten yhteenveto. Katsausartikkelit. Psykologia 56 (02). Viitattu: 12.3.2023. https://www.psyli.fi/wp-content/uploads/2021/09/Neuropsykologisen-kuntoutuksen-vaikuttavuus-lapsilla-ja-nuorilla_systemaattisten-sateenvarjokatsausten-yhteenveto_-Psykologia_2021_2pdf.pdf

Holloway, I. & Galvin, K. 2017. Qualitative research in nursing and healthcare. Fourth edition. Wiley Blackwell. Viitattu 22.02.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=7104165>

Huhdanperä-Ketonen A-M. & Hynynen, M-A. 2021. Työelämä- ja asiakaslähtöisen aivoterveysten kehittäminen. Teoksessa: Hynynen, M-A. & Kinnunen, A. Aivoille terveyttä! Aivoterveysten edistämisen erikoistumiskoulutus. Sosiaali- ja terveysala. Savonia ammattikorkeakoulun julkaisusarja 7/2021. Savonia ammattikorkeakoulu. Kuopio. Viitattu 24.2.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/500156/aivoterveysweb.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

Huttunen, S. 2016. Ihmisoikeuden kuuluvat jokaiseen elämänvaiheeseen. Suomen YK-liitto. Viitattu 11.4.2024. <https://www.ykliitto.fi/uutiset-media/yk-blogi/blogi-ihmisoikeudet-kuuluvat-jokaiseen-elamanvaiheeseen>

Hynynen, M-A. & Kinnunen, A. (toim.) 2021. Aivoille terveyttä! Aivoterveystien edistämisen erikoistumiskoulutus. Sosiaali- ja terveysala. Savonia ammattikorkeakoulun julkaisusarja 7/2021. Savonia ammattikorkeakoulu. Kuopio. Viitattu 12.5.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/500156/aivoterveystien.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

Hyvärinen, M., Suoninen, E. & Vuori, J. 2021. Haastattelut. Teoksessa: Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu: 24.1.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>

Juhila, K. 2023. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa: Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 24.2.2023. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Jägerroos, T. 2018. ADHD-oireisen nuoren opintojen tukeminen peruskoulun jälkeen. Teoksessa: Berggren, K. & Hämäläinen, J. (toim.) ADHD-Käsikirja. E-kirja. PS-kustannus. Jyväskylä. Viitattu: 14.2.2024. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524519120>

Kent, K. M., Pelham Jr., W. E., Molina, B.S.G. Sibley M. H., Waschbusch, D. A., Yu, J. Gnagy, E. M., Biswas, A., Babinski, D. E. & Karch, K. M. 2010. The Academic Experience of Male High School Students with ADHD. Springer link. Article. Pages 451-462, (2011). Viitattu: 25.2.2024. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10802-010-9472-4>

Kosola, S. 2020. Voiko nuorten aivoterveystien vaikuttaa? Kehittyvät aivot tarvitsevat rakkautta, rajoja ja rauhaa. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu 12.5.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo15777.pdf>

Kuula-Luumi, A. 2021. Tutkimuslupa, suostumus, informointi ja tietosuoja. Teoksessa: Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu: 23.4.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimuslupa-suostumus-informointi-ja-tietosuoja/>

Laki ammatillisesta koulutuksesta. 531/2017. Viitattu: 26.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>

Lievonen, H. 2022. Mitä inklusio oikeasti on? Keskustelu käy kuumana, mutta käsite ymmärretään kirjavasti. Opettaja-lehti uutinen 22.9.2022. Viitattu: 24.3.2023. <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2022/mita-inklusio-oikeasti-on-keskustelu-kay-kuumana-mutta-kasite-ymmarretaan-kirjavasti/>

Lönn, M., Aili, K., Svedberg, P., Nygren, J., Jarbin, H. and Larsson, I. C. 2023. Experiences of Using Weighted Blankets among Children with ADHD and Sleeping Difficulties. *Occupational Therapy International* 14.2.2023. Research article. Viitattu: 11.4.2024. <https://doi.org/10.1155/2023/1945290>

Matilainen, M. 2023. Neurokirjon oppilas. Opettajan ja ohjaajan työkalupakki. PS-kustannus. 2023. E-kirja. Viitattu: 24.2.2023 <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523703742/preview>

Opettajien ammattijärjestö. 2020. Opettajan arvot ja eettiset periaatteet. Verkkosivu. Viitattu 14.3.2023. <https://www.oaj.fi/arjessa/opetustyon-eettiset-periaatteet/opettajan-arvot-ja-eettiset-periaatteet/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Ammatillisen koulutuksen reformi uudistaa koulutuksen vastaamaan opiskelijoiden ja työelämän tarpeita. Verkkosivu. Viitattu: 2.1.2024. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/ammattillisen-koulutuksen-reformi-uudistaa-koulutuksen-vastaamaan-opiskelijoiden-ja-tyoelaman-tarpeita>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. n.d. Oppivelvollisuuden laajentaminen. Verkkosivu. Viitattu: 2.1.2024. <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>

Opetushallitus. 2023. Erityinen tuki. Verkkosivu. Viitattu 1.4.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/erityinen-tuki>

Opetushallitus. 2024a. Opiskelu ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillinen koulutus. Verkkosivu. Viitattu: 12.4.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskelu-ammattillisessa-koulutuksessa>

Opetushallitus. 2024b. Ammatillinen koulutus. Verkkosivu. Viitattu: 12.4.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattillinen-koulutus>

Opetushallitus. 2024c. Ammatillinen koulutus Suomessa. Verkkosivu. Viitattu: 2.1.2024. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattillinen-koulutus-suomessa>

Opintopolku. n.d. Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu: 25.4.2024. <https://opintopolku.fi/konfo/fi/sivu/erityinen-tuki-ammattillisessa-koulutuksessa#vaativa-erityinen-tuki-ammattillisessa-koulutuksessa>

Opintopolku. 2023. Ammatilliset opettajakorkeakoulut. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 28.2.2023. <https://opintopolku.fi/konfo/fi/sivu/ammattilliset-opettajakorkeakoulut>

Plaami, E., Lampio, T. Pulkkinen, P., Hammar, T., Ngandu, T., Roitto, H-M., Kivipelto, M. & Kulmala, J. 2022. Aivoterveysten edistäminen perusterveydenhuollossa vaatii vielä vahvistusta. *Gerontologia* 4/2022. Viitattu 24.2.2023. <https://journal.fi/gerontologia/article/view/121841/75089>

Puustjärvi, A. 2017. ADHD:n psykososiaaliset hoidot. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu:30.6.2023. <https://www.kaypahoito.fi/nix02524>

Puustjärvi, A., Voutilainen, A. & Pihlakoski, L. 2018. Mitä on ADHD? Teoksessa: Berggren, K. & Hämäläinen, J. (toim.) ADHD-Käsikirja. E-kirja. PS-kustannus. 2018 Jyväskylä. Viitattu: 14.2.2024. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524519120>

Puustjärvi, A. 2019. ADHD. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu: 10.4.2024. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14724>

Rief, S. F. 2016. How to Reach and Teach Children and Teens with ADD/ADHD. Newark, Wiley. Third edition. E-kirja. Viitattu: 11.4.2024. https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/176jdvtd/cdi_askewsholts_vlebooks_9781118937808

Rintahaka, P. 2007. Nuorten neuropsykiatriset häiriöt - ADHD, Aspergerin oireyhtymä ja unihäiriöt. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu 24.2.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo96234>

Ryökkönen, S. 2023. "They did not give up on me". Vocational students' perceptions of the special support in their studying. Väitöstutkimus. Viitattu 25.7.2023. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/7860d159-2c1a-4875-a81a-f338a614b12a/content>

Ryökkönen S., Maunu, A., Pirttimaa, R. ja Kontu, E. K. 2022. Learning about Students' Receiving Special Educational Support Experiences of Qualification, Socialization and Subjectification in Finnish Vocational Education and Training: a Narrative Approach. Article. Viitattu 25.7.2023. <https://www.mdpi.com/2227-7102/12/2/66>

Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. 2023. KvaliMOTV. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. Teoksessa: Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 28.2.2023. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Sandberg, E. 2018. ADHD ja oppimisen tuki. Huomioi yksilölliset tarpeet ja vahvuudet. PS-kustannus. Vaatii käyttöoikeuden. E-kirja. Viitattu: 5.4.2024. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524518482>

Savikuja, T., Hannukainen, H., Huhtasalo, J., Merilampi, S., & Toivonen K. 2022. Aistiesteettömyys. Teoksessa: Savikuja, T. ja Puustjärvi, A. (toim.) Nepsy-opas. Tukea neuropsykiatrisiin haasteisiin. E-kirja. Viitattu: 29.3.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523702691>

Savikuja, T. & Puustjärvi, A. 2022. Stressi ja kuormittuminen. Teoksessa: Savikuja, T. ja Puustjärvi, A. (toim.) Nepsy-opas. Tukea neuropsykiatrisiin haasteisiin. E-kirja. Viitattu: 29.3.2024. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523702691>

Savolainen, H. & Tallbacka, M-B.; Huhdanperä-Ketonen, A-M. & Hynynen, M-A. 2021. Teoksessa: Hynynen, M-A. & Kinnunen, A. Aivoille terveyttä!

Aivoterveiden edistämisen erikoistumiskoulutus. Sosiaali- ja terveysala. Savonia ammattikorkeakoulun julkaisusarja 7/2021. Savonia ammattikorkeakoulu. Kuopio. Viitattu 12.5.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/500156/aivoterveysweb.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

Siltanen, H., Hamari, L., Heikkilä, K., Marin, K., Parisod, H. & Holopainen A. 2023. Hoitosuosituksen laadinta – käsikirja suositustyöryhmille. Versio 3.0. Helsinki: Hoitotyön tutkimussäätiö. Viitattu: 1.6.2023. <https://hotus.fi/wp-content/uploads/2023/10/hoitosuosituskasikirja-30.pdf>

Sumia, M. 2018. Nuoren ADHD. Teoksessa: Berggren, K. & Hämäläinen, J. (toim.) ADHD-Käsikirja. E-kirja. PS-kustannus. 2018 Jyväskylä. Viitattu: 14.2.2024. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524519120>

Tampereen yliopiston kirjasto. 2023. Systemaattinen tiedonhaku. Verkkosivu. Viitattu: 1.6.2023. <https://libguides.tuni.fi/systemaattinen-tiedonhaku>

Tampereen yliopiston kirjasto. 2024. Systemaattinen tiedonhaku. Haun rajaukset. Verkkosivu. Viitattu: 10.4.2024. <https://libguides.tuni.fi/systemaattinen-tiedonhaku/Haun-rajaukset>

Tampereen yliopiston kirjasto. 2024. Tiedonhaun suunnittelu. Verkkosivu. Viitattu: 10.4.2024. <https://libguides.tuni.fi/tiedonhaun-opas/haun-suunnittelu>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2024. Lasten ja nuorten ADHD-diagnoosien yleisyys 2022. Verkkosivu. Viitattu: 11.4.2024. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lasten-ja-nuorten-adhd-diagnoosien-yleisyys>

Tietoarkisto. n.d. Aineistonhallinnan suunnittelu. Viitattu: 1.5.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/aineistonhallinnan-suunnittelu/>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. n.d. Tieteellinen tutkimus ja tietosuoja. Verkkosivu. Viitattu: 23.4.2024. <https://tietosuoja.fi/tieteellinen-tutkimus>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2024. Hyvä tieteellinen käytäntö. Verkkosivu. Viitattu: 23.4.2024. <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Valtiontalouden tarkastusvirasto. 2007. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Toiminnantarkastuskertomus 147/2007, 11. Edita Prima Oy. Viitattu: 2.4.2024. <https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/07/03142740/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy-146-2007.pdf>

Valtiontalouden tarkastusvirasto. 2014. Nuorisotyöttömyyden hoito. Tuloksellisuustarkastuskertomus 8/2014, 116. Edita Prima Oy. Helsinki. Viitattu: 9.3.2023. <https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/06/26080604/nuorisotyottomyyden-hoito-8-2014.pdf>

Voutilainen, A., Sourander, A. ja Lundström, B. 2004. Lasten tarkkaavuus- ja yliaktiivisuushäiriö neuropsykiatrisena ongelmana. Lääketieteellinen

aikakauskirja Duodecim. Verkkosivu. Viitattu: 4.1.2024.
<https://www.duodecimlehti.fi/duo94633>

Vuori, J. 2021. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa: Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu: 23.4.2024.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Westerinen, H. 2013. ADHD. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Verkkosivu. Viitattu 26.3.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo11256>

Xiaoli, Y., Chao, J., Wen, P., Wenming, X., Fang, L., Ning, L., Huijuan, M., Jun, N., Ming, L., Xiaoxia, A., Chuanyou, Y., Zenguo, F., Lili, L., Lianzheng, Y., Lijuan, T. & Guowei, P. 2014. Prevalence of Psychiatric Disorders among Children and Adolescents in Northeast China. Viitattu: 10.5.2023.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4215989/pdf/pone.0111223.pdf>

Zendarski, N., Sciberras, E., Mensah, F. & Hiscock, H. 2018. Factors associated with educational support in young adolescents with ADHD. Journal of Attention Disorders. Viitattu 6.6.2023. <https://journals-sagepub-com.lib-proxy.tuni.fi/doi/10.1177/1087054718804351>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Kysymykset:

1. Millaista opetukseen liittyvää työtä teet?
2. Miten työsi on mielestäsi muuttunut ammatillisen opetuksen reformin (2018) jälkeen?
3. Millaisia opettamasi ryhmät ovat?
4. Tiedätkö, mitä ovat neuropsykiatriset (nepsy) häiriöt?
5. Mikäli opiskelijoillasi esiintyy nepsy-oireita, millaisia niistä tunnistat?
6. Millainen on mielestäsi haastava opetus- tai oppimistilanne? Kuvaile.
7. Millaiseksi koet haastavat opetus- tai oppimistilanteet, joihin liittyy opiskelijan nepsy-oireilua?
8. Miten toimit haastavassa opetus- tai oppimistilanteessa?
9. Miten voisit toimia toisin haastavassa opetus- tai oppimistilanteessa? Millaisia muita toimintatapoja haastavassa opetus- tai oppimistilanteessa voisi käyttää?
10. Millaista tukea tunnet tarvitsevasti haastavien opetus- tai oppimistilanteiden selvittämiseksi, mikäli tunnet sellaista tarvitsevasi?

Liite 2. Tiedote tutkimuksesta

Olemme terveydenhoitaja Johanna ja fysioterapeutti Tuula, ja opiskelemme TAMKissa sosiaali- ja terveystieteiden ylempää AMK-tutkintoa Terveyden edistämisen koulutusohjelmassa. Johanna työskentelee ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollossa ja Tuula ammatillisessa erityisoppilaitoksessa soveltavan liikunnan parissa. Olemme huomanneet työyhteisössämme erityisnuorten tuen tarpeisiin vastaamisen haasteellisuuden ja sen yhteyden opetushenkilöstön kuormittumiseen. Lähdimme kartoittamaan opettajien tilannetta nepsy-nuorten ohjaamisesta oppimistilanteissa tutkivan opinnäytetyön muodossa, ja nyt tarvitsemme teidän apuanne.

Tervetuloa mukaan tutkimukseen:

Ammatinopettajien ohjaustaidot opetustilanteissa – Lääkkeettömät mielen hallintakeinot nepsy-opiskelijoiden ohjauksessa

Tutkimus toteutetaan Tampereen korkeakouluuyhteisön Terveyden edistämisen tutkinto-ohjelmassa opiskelijoiden opinnäytetyönä ja siihen on saatu koulutusorganisaation puolelta lupa.

Tarkoitus ja tavoite

Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten ammatinopettajat kokevat tunnistavansa nepsy-opiskelijoiden pedagogiset erityistarpeet sekä miten he kokevat pystyvänsä vastaamaan muuttuviin tuentarpeisiin.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa lisätietoa ammatinopettajien lääkkeettömistä mielen hallintakeinoista ja vahvistaa näiden hallintakeinojen käyttöastetta. Tavoitteena on tehdä nepsy-ohjauksesta ammatinopettajille vaivatonta ja arkipäiväistä opetustoimintaa. Ammatinopettajan antama nepsy-ohjaus voi säästää erityisopetuksen resursseja intensiivisemmän tuen tarpeessa oleville opiskelijoille, kun nepsy-opiskelija pystyy keskittymään opiskeluun opetusryhmässä, eikä tarvitse yksilöohjausta.

(jatkuu)

Toteutus

Tutkimus toteutetaan laadullisen tutkimuksen menetelmin pienryhmähaastatteluina. Haastattelijoina toimivat opinnäytetyön tekijät terveydenhoitaja Johanna Metsä ja fysioterapeutti Tuula Mathlin.

Haastatteluajat sovitaan yhdessä pienryhmähaastatteluun osallistuvien ja opinnäytetyöntekijöiden kesken sähköpostitse. Haastattelut toteutetaan joko videokokouspalvelu Teams:ssa tai oppilaitoksella rauhallisessa tilassa. Haastattelut tallennetaan myöhempää litterointia varten. Haastateltavilta ei tulla kysymään henkilötietoja, ja vastaaminen tapahtuu anonymisti. Haastattelu kestää noin 1 tunnin. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja osallistujilla on oikeus vetäytyä missä vaiheessa tutkimusta tahansa. Vetäytymisestä tulee ilmoittaa tutkimuksen tekijöille joko suullisesti tai kirjallisesti.

Haastateltavien anonymiteettia turvataan minimoimalla henkilötietojen kerääminen sekä säilyttämällä saadut ääni- ja kuvatallenteet Teams-videokokouspalvelussa tai mobiililaitteessa, henkilökohtaisen tunnistekoodin takana. Litteroinnissa äänitallenne kirjoitetaan siinä muodossa, kun se on tallenteella. Litteroitu teksti säilytetään erillään ääni- ja kuvatallenteista, Word-asiakirjana salasanasuojatussa yliopiston pilvipalvelussa. Ääni- ja kuvatallenteet ja litterointi säilytetään vain välttämättömän ajan ja tuhoaan asianmukaisesti heti, kun tarvittava aineisto on saatu koottua opinnäytetyöhön. Ääni- ja kuvatallenteet poistetaan Teams-videokokouspalvelusta, mobiililaitteesta ja litterointi poistetaan salasanasuojatusta yliopiston pilvipalvelusta.

Jos sinulla on kysyttävää tutkimuksesta tai siihen osallistumisesta, ota yhteyttä opinnäytetyön tekijöihin sähköpostilla: Tuula.mathlin@tuni.fi tai johanna.metsa@tuni.fi

Liite 3. Suostumuslomake

TUTKIMUS:

AMMATINOPETTAJIEN OHJAUSTAJIEN OHJAUSTILANTEISSA - LÄÄKKEETTÖMÄT MIELEN HALLINTAKEINOT NEPSY- OPISKELIJOIDEN OHJAUKSESSA

Suostumus tutkimukseen osallistumiseksi

Minua on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun opinnäytetyötutkimukseen ja olen saanut kirjallista tietoa tutkimuksesta, ja mahdollisuuden esittää siitä tekijöille kysymyksiä.

Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä siitä sekä peruuttaa suostumus ja keskeyttää tutkimus syytä ilmoittamatta. Ymmärrän myös, että tiedot käsitellään luottamuksellisina.

Annan suostumukseni tutkimukseen.

Paikka ja päivämäärä _____ . _____ . 20_____

Allekirjoitus ja nimenselvennys